

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора

з навчальної роботи

Мінгазутдінов І.О.

«_____» _____ 2013 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КРАЇНОЗНАВСТВО

для студентів напрямів освітньо-професійної підготовки
6.030201 – міжнародні відносини, 6.030202 – міжнародне право,
6.030203 – міжнародні економічні відносини, 6.030204 –
міжнародна інформація, 6.030205 – країнознавство, 6.030206 –
міжнародний бізнес

КИЇВ - 2013

Програма навчальної дисципліни "Країнознавство"

для студентів напрямів освітньо-професійної підготовки 6.030201 – міжнародні відносини, 6.030202 – міжнародне право, 6.030203 – міжнародні економічні відносини, 6.030204 – міжнародна інформація, 6.030205 – країнознавство, 6.030206 – міжнародний бізнес

2 вересня 2013 року, __ с.

Розробники: доктор історичних наук, професор **Крижанівський В.П.**, доктор історичних наук, професор **Дорошко М.С.**, доктор політичних наук, професор **Ігнат'єв П.М.**, кандидат політичних наук, доцент **Кривонос Р.А.**, кандидат історичних наук, доцент **Сербіна Н.Ф.**, кандидат історичних наук, доцент **Кравчук О.А.**, кандидат політичних наук **Бовсунівський П.В.**, кандидат політичних наук, **Сахаренко О.В.**, кандидат політичних наук **Черкас Б.О.**

Програма навчальної дисципліни "Країнознавство" затверджена на засіданні кафедри країнознавства 2 вересня 2013 року, протокол № 1 від 2 вересня 2013 року

Завідувач кафедри країнознавства

_____ (Крижанівський В.П.)

2 вересня 2013 року

Схвалено науково-методичною комісією інституту міжнародних відносин з галузі знань 0302 – міжнародні відносини
Протокол № __ від _____ 2013 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Коппель О.А.)

" __ " _____ 2013 року

@ _____ 2013 рік

ВСТУП

Навчальна дисципліна "Країнознавство" є складовою освітньо-професійних програм підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" за напрямами 6.030201 – міжнародні відносини, 6.030202 – міжнародне право, 6.030203 – міжнародні економічні відносини, 6.030204 – міжнародна інформація, 6.030206 – міжнародний бізнес і належить до циклу нормативних дисциплін фундаментальної, математичної та природничо-наукової підготовки; у освітньо-професійній програмі за напрямом 6.030205 – країнознавство дисципліна "Основи країнознавства" та супутний комплекс нормативних дисциплін країнознавчого спрямування належать до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. Передуючи вивченню інших країнознавчих дисциплін відповідних напрямів і спеціальностей, вона знайомить студентів з об'єктом та предметом країнознавства у системі освітньо-професійної підготовки фахівців-міжнародників, базовими теоретичними поняттями, методологією країнознавчого дослідження, характерними рисами і особливостями історичного, політичного, економічного, культурно-духовного розвитку країн і народів, характерними проявами впливу регіональних чинників на зовнішню політику держав і міжнародні відносини.

Мета дисципліни – формування у студентів базових знань і вмінь здійснення комплексного країнознавчого аналізу у сфері міжнародних відносин

Завдання дисципліни :

- ознайомлення студентів з об'єктом, предметом, понятійно-категорійним апаратом країнознавства як навчальної дисципліни, спеціальності і напрямку наукових досліджень, історією країнознавчої думки, методологією країнознавчого дослідження;
- вивчення географічних, історичних, культурно-цивілізаційних, геополітичних, соціально-економічних, політико-правових, етнодемографічних, природно-кліматичних особливостей розвитку країн і регіонів світу, їхнього впливу на зовнішню політику держав, міждержавні і міжнародні відносини;
- формування вмінь використовувати країнознавчу інформацію у професійній роботі.

Структура курсу. Навчальний курс структурно складається із вступної теми, у якій розглядається об'єкт, предмет, методологія і понятійно-категоріальний апарат країнознавства як навчальної дисципліни, спеціальності і напрямку наукових досліджень, та чотирьох блоків тем, присвячених характеристиці країн пострадянського простору, Європи і Північної Америки, Азії, Африки і Океанії, Латинської Америки. У основу структури курсу покладено принцип регіоналізму.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- об'єкт і предмет країнознавства у галузі знань "міжнародні відносини", їх зв'язок з іншими напрямами країнознавства, місце і роль країнознавчих знань у підготовці фахівців для роботи у сфері міжнародних відносин;
- понятійно-категоріальний апарат навчальної дисципліни "Країнознавство", основні принципи, критерії і типологічні схеми країнознавчого районування світу;
- основні джерела інформації і методологію країнознавчого дослідження;
- геополітичні, природно-кліматичні, етнодемографічні, культурно-цивілізаційні, історичні, соціально-економічні, політико-правові особливості розвитку країн і

регіонів; суть географічної, історичної, політологічної, економічної, культурологічної, етнологічної, релігієзнавчої складових країнознавства;

- аналітико-прогностичні функції і можливості країнознавства.....

вміти:

- виявляти, добирати й аналізувати країнознавчу інформацію;
- добирати й застосовувати загальнонаукові (універсальні) та спеціальні методи країнознавчого дослідження;
- готувати комплексні країнознавчі характеристики і аналітичні експертні довідки про країни і регіони світу;
- володіти базовими навичками прогнозування зовнішньої політики країн та розвитку міждержавних відносин.....

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівців за напрямом галузі знань 6.0302 – міжнародні відносини. Дисципліна "Країнознавство" є нормативною навчальною дисципліною циклу фундаментальної, математичної та природничо-наукової підготовки. Вивчення дисципліни передбачає наявність у студентів загальних знань зі шкільних курсів історії, географії, біології, української і зарубіжної літератури, музики, малювання.

Зв'язок з іншими дисциплінами. Знання, отримані у ході вивчення курсу, є базовими для вивчення професійно-орієнтованих дисциплін країнознавчого спрямування освітньо-професійних програм напрямів і спеціальностей галузі знань 6.0302 – міжнародні відносини.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЧАСТИНА 1

КРАЇНИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

ТЕМА 1

КРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА, СПЕЦІАЛЬНІСТЬ І НАПРЯМ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета і завдання навчальної дисципліни. Місце дисципліни серед навчальних дисциплін фаху.

Література та джерела.

Порядок вивчення дисципліни та контроль навчальної діяльності студентів за кредитно-модульною системою

Країнознавство як сукупність міжгалузевих наукових досліджень країн і регіонів. Об'єкт країнознавства. Множинність предметів країнознавства. Комплексне країнознавство.

Предмет країнознавчого дослідження у галузі знань "міжнародні відносини". Країнознавство в системі підготовки фахівців для роботи у сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики держави.

Основний понятійно-категоріальний апарат країнознавства.

Зародження країнознавчих знань і формування теоретичного підґрунтя країнознавства. Еволюція країнознавчих теорій і вчень. Зарубіжні національні країнознавчі школи. Країнознавство та країнознавчі школи в Україні. Країнознавчі дослідження в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Типологія і класифікація у країнознавстві. Застосування порівняльного метода.

Основні правила класифікації та типології країн світу. Типології країн світу за кількісними і якісними ознаками, за ознакою конкурентоспроможності, за загальним рівнем розвитку та наближенням до інформаційного суспільства.

Свігосистемний підхід у країнознавстві.

Цивілізаційний підхід у країнознавстві.

Класифікаційні підходи та схеми географічних світів у сучасному країнознавстві. Історико-географічні регіони світу. Цивілізаційні регіони світу. Етно-культурні регіони світу. Духовно-релігійні регіони світу.

Політична карта світу, етапи її формування та сучасна загальна характеристика. Держава і країна, їх класифікації за формою правління та адміністративно-територіального устрою. Міжнародні організації та їх класифікації.

ТЕМА 2

НОВІ НЕЗАЛЕЖНІ ДЕРЖАВИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Загальний огляд літератури з країнознавства нових незалежних держав пострадянського простору. Рекомендована навчальна література з курсу. Підручники та навчальні посібники. Огляд документальних джерел та документальних публікацій. Хрестоматійні видання.

Територія, природно-кліматичні умови, сировинні ресурси країн пострадянського простору.

Історичні передумови утворення нових незалежних держав на пострадянському просторі. Основні події, пов'язані з утворенням Російської імперії та входженням до її складу теренів, що в наш час складають основу територій нових незалежних держав. Соціально-економічне та політичне становище народів в Російській імперії. Розпад

Російської імперії та рух народів до національного самовизначення. Утворення СРСР, його політична система і проблема суверенітету союзних республік.

Політичний розпад СРСР і формування пострадянського політичного й історико-культурного простору. Утворення Співдружності незалежних держав, основні етапи її становлення, робочі органи, принципи та механізм функціонування об'єднання. Проблеми правонаступництва в СНД. Міжнародно-правовий статус СНД. Концептуально відмінний підхід засновників організації щодо її завдань.

Особливості політичного, економічного і культурного розвитку пострадянських країн. Геополітична орієнтація та актуальні проблеми розвитку нових незалежних держав. Етнокультурні процеси та етнополітичні конфлікти на пострадянському просторі.

Процеси дезінтеграції та регіоналізації в СНД. Українсько-російські протиріччя. Союзна держава Білорусі і Російської Федерації. Ташкентський пакт. Діяльність ГУАМ (ГУУАМ). Інтеграція на двосторонньому рівні, створення транснаціональних економічних об'єднань. Інтеграція та конкуренція держав СНД у військовій індустрії. Проблема створення Євразійського економічного співтовариства і ЄЕП. Створення на базі Ташкентського пакту Організації Договору про колективну безпеку (ОДКБ). Митний союз Росії, Білорусі і Казахстану.

Європейський вибір держав Балтії. Набуття Балтійськими державами членства в ЄС та НАТО.

ТЕМА 3 **ПОСТРАДЯНСЬКІ КРАЇНИ ЄВРОПИ**

Загальна характеристика пострадянських країн Європи. Традиції й особливості історичного, політичного, економічного, культурно-духовного розвитку країн і народів.

УКРАЇНА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси України.

Давньоруська держава IX – першої половини XIII ст. з центром у Києві. Галицько-Волинське князівство (1199-1340 рр.). Литовсько-польська доба української історії. Національна революція 1648-1676 рр. в Україні. Поділ України Річчю Посполитою і Московським царством. Українські землі у складі Російської і Австрійської імперій. Утворення Української Центральної Ради (УЦР). Початок Української національно-демократичної революції. Проголошення УНР IV Універсалом УЦР 22 січня 1918 р. Проголошення Західно-Української Народної Республіки. Акт Злуки УНР і ЗУНР. Проголошення УСРР. Більшовицька окупація УНР. Радянська Україна у складі СРСР (1922-1991 рр.). Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.

Державний устрій України. Адміністративно-територіальний поділ України. Основні етапи формування політичної системи незалежної України. Характеристика основних політичних партій і рухів України на сучасному етапі.

Особливості соціально-економічного розвитку України. Характеристика господарства країни, його галузевої та територіальної структури. Причини і наслідки економічної кризи в країні. Економічні реформи в Україні на сучасному етапі. Зовнішньоекономічні зв'язки країни. Екологічні проблеми України.

Геополітичне значення виникнення в Європі держави України. Місце та роль України в сучасному геополітичному просторі. Геополітичне середовище України та основні загрози національній безпеці держави. Проблеми національної безпеки України в умовах глобалізації.

Зовнішньополітичні пріоритети України крізь призму геополітики. Формування зовнішньополітичних засад та інституцій незалежної України. Без'ядерний статус і національна безпека України. Практична реалізація зовнішньополітичного курсу Української держави. Стратегічний курс України на європейську інтеграцію: проблеми та перспективи. Участь України в міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності населення України, його національний склад. Демографічний потенціал України, статеві-вікова структура населення. Основні причини зменшення чисельності населення та тривалості життя в країні. Структура зайнятості населення країни. Причини і шляхи подолання безробіття в Україні.

Розвиток освіти, науки, культури в Україні. Етноконфесійний склад населення України. Релігійне життя в Україні.

РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Російської Федерації.

Початок формування московської народності. Московське князівство - центр об'єднання північно-східних руських земель у XIII-XV ст. Територіальна експансія Московської держави у XV-XVII ст. Проголошення Російської імперії 1721 р. Завершення формування Росії як колоніальної імперії. Лютнева революція 1917 р. і падіння монархії в Росії. Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка (жовтень 1917-1922 рр.). РРФСР у складі Союзу РСР (1922 – 1991 рр.). Розпад СРСР та його наслідки для Росії.

Державний устрій Російській Федерації. Адміністративно-територіальний поділ РФ. Федеративний устрій Росії. Суб'єкти Російської Федерації. Особливості сучасної політичної системи Росії. Характеристика основних політичних партій і рухів в Росії на сучасному етапі. Президентство Б.Єльцина. Зміна керівництва країни на рубежі 1999 – 2000 рр. Президентство В.Путіна. Політичні кризи в Росії та методи їхнього подолання. Війни в Чечні, їх вплив на суспільно-політичне та економічне життя країни. Президентство Д.Медведева. Третій президентський термін В.Путіна.

Особливості соціально-економічного розвитку РФ. Характеристика господарства країни, його галузевої та територіальної структури. Причини і наслідки економічної кризи в країні. Економічні реформи в Росії на сучасному етапі. Зовнішньоекономічні зв'язки країни. Телекомунікації і транспорт РФ. Екологічні проблеми в Російській Федерації.

Геополітичне і геостратегічне положення Росії. Роль Російської Федерації у формуванні нової геополітичної ситуації на пострадянському просторі. Зовнішньополітична стратегія та основні напрями зовнішньої політики Російської Федерації. Відносини РФ з державами-членами СНД. Політичні та економічні проблеми російсько-українських міждержавних відносин. Основні напрями зовнішньої політики Росії щодо країн Європейського Союзу. Позиція Росії у питанні щодо розширення НАТО. Стосунки Росії з країнами Центрально-Східної Європи. Сусідні держави у системі зовнішньополітичних пріоритетів Росії. Відносини РФ з США й КНР. Участь РФ у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності населення РФ, його національний склад. Демографічний потенціал Росії, статеві-вікова структура населення. Основні причини зменшення чисельності населення та тривалості життя в країні. Структура зайнятості населення країни та проблема безробіття. Українська діаспора в РФ.

Розвиток освіти, науки, культури в РФ. Релігійне життя в Російській Федерації.

РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і ресурсний потенціал Білорусі. Адміністративно-територіальний поділ Республіки Білорусь.

Традиції державотворення в Білорусі. Слов'янські князівства на території Білорусі в добу Київської Русі. Полоцьке князівство. Білоруські землі у складі інших держав (Велике князівство Литовське, Річ Посполита, Російська імперія). Білоруська Народна Республіка. БСРР. Білоруська РСР у складі СРСР. Західна Білорусь у складі Польщі. Воз'єднання білоруських земель у складі СРСР. Політика перебудови в СРСР та її наслідки для Білорусі. Декларація про державний суверенітет Білорусі. Проголошення Білоруссю державної незалежності.

Державний лад Білорусі. Формування політичної системи. Становлення багатопартійної системи. Конституція 15 березня 1994 року. Президентські вибори 1994 р. Конституційний референдум 9-24 листопада 1996 р. та його вплив на становлення

парламентаризму в Білорусі. «Білоруська модель» посткомуністичних трансформацій. Сучасні політичні процеси в Білорусі.

Розпад СРСР та його наслідки для економічного розвитку Білорусі. Економічна криза 1991-1994 рр. «Білоруська модель» соціально-орієнтованої ринкової економіки країни. Основні тенденції сучасного економічного розвитку Білорусі. Зовнішньоекономічні зв'язки країни. Екологічні і соціальні проблеми в державі. Телекомунікації і транспортні мережі Білорусі.

Місце та роль Білорусі в європейському геополітичному просторі. Геополітичний вплив Росії на Республіку Білорусь. Переваги геополітичного становища Білорусі та засоби їх використання. Основні напрями зовнішньої політики Білорусі. Проблема ядерної зброї. Стосунки з Росією та іншими країнами СНД. Основні етапи білорусько-російської інтеграції. Європейський вектор у зовнішній політиці Білорусі. Білорусько-українські міждержавні відносини.

Етнічний склад населення Республіки Білорусь. Національно-культурне відродження Білорусі на початку 1990-х рр. Основні тенденції розвитку білоруської культури. Мовне питання в країні. Розвиток освіти і науки. Релігійне життя в Білорусі. Українська діаспора в Білорусі.

РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА

Загальні відомості про країну. Географічне розташування, природно-сировинні ресурси Молдови. Найбільші міста держави.

Традиції державотворення на території Молдови. Молдавія і Валахія у XIV-XVIII ст. Бессарабія у складі Росії. Молдова у складі Румунії. Молдавська АСРР у складі Української РСР. Молдавська РСР у складі СРСР. Політика перебудови в СРСР та її наслідки для Молдови. Декларація про державний суверенітет Молдавської РСР. Скасування Верховною Радою Молдавської РСР дії таємної статті «пакту Молотова – Ріббентропа». Утворення Гагаузької республіки. Утворення самопроголошеної Придністровської Молдавської республіки (ПМР). Проголошення незалежності Молдови. Стартові умови розгортання державотворчого процесу в Молдові.

Адміністративно-територіальний поділ Молдови. Закон про особливий статус Гагаузії (Гагауз Ері) від 24 грудня 1994 р. Придністровська проблема. Збройний конфлікт Тирасполя і Кишинєва влітку 1992 р. та його наслідки. П'ятисторонній меморандум 8 травня 1997 р. про основи врегулювання конфлікту. Участь України, міжнародних посередників та спостерігачів у врегулюванні Придністровської проблеми.

Державно-політичний устрій республіки. Початок формування багатопартійної системи в Молдові. Політичні партії і рухи Молдови. Підготовка та прийняття Конституції Молдови 28 липня 1994 р. Президентство П.Лучиньски. Еволюція політичної системи Республіки Молдова. Конституційні зміни 2000 р. Президентство В.Вороніна. Політична криза 2002 р. в Молдові та її врегулювання. Політична ситуація в країні в умовах політичної кризи 2009-2011 рр. Сучасні політичні процеси в Молдові.

Основні галузі економіки республіки. Місце і особливості сільськогосподарського виробництва. Економічна і соціальна криза в Молдові на початку 1990-х років. Спроби економічних реформ. Відносини Молдови з міжнародними фінансовими організаціями. Зовнішньоекономічні зв'язки РМ. Перспективи розширення зовнішньоторговельної діяльності Молдови. Україна і Молдова як торговельні партнери. Транспортні та трубопровідні можливості республіки.

Особливості геополітичного розташування Молдови. Республіка Молдова як об'єкт геополітики Румунії та Росії. Альтернативні варіанти геополітичної орієнтації Молдови. Формування зовнішньополітичного курсу Республіки Молдова. Міждержавні відносини з Росією та країнами СНД. Взаємини Молдови з Україною. Молдавсько - румунські відносини. Євроінтеграційний курс Республіки Молдова. Участь Молдови в міжнародних та регіональних організаціях.

Етнічний склад населення Молдови. Міське і сільське населення республіки. Наука, освіта, культура Молдови. Національно - культурне відродження в Молдові. Мовне питання

в Молдові. Релігійна ситуація в Молдові. Українська діаспора в Молдові, молдовська – в Україні.

КРАЇНИ БАЛТІЇ

Етногенез балтійських народів. Велике князівство Литовське і Руське - державне утворення литовського й білоруського народів. Історичний розвиток Латвії в Середньовіччі. Естонський народ під владою іноземних поневолювачів. Отримання державної незалежності народами Прибалтики після Першої світової війни. Авторитарні режими у балтійських державах у 20-30-ті рр. ХХ ст. Анексія держав Балтії Радянським Союзом. Особливості становища прибалтійських республік у складі СРСР. Відновлення державної незалежності Литви, Латвії та Естонії у 1990-1991 рр.

Проблема російськомовного населення в країнах Балтії. Виведення російських військ з держав Балтії й демаркація державних кордонів Литви, Латвії та Естонії з Російською Федерацією. Ринкове реформування і переорієнтація економіки країн Балтії на ЄС. Вирішення проблеми енергоносіїв і модернізації сільського господарства. Особливості парламентського ладу і партійних систем у країнах Балтії. Вступ Литви, Латвії та Естонії до ЄС і НАТО.

ТЕМА 3

КРАЇНИ ПІВДЕННОГО КАВКАЗУ

АЗЕРБАЙДЖАНСЬКА РЕСПУБЛІКА

Азербайджан: загальні відомості про країну. Географічне розташування, природні умови і мінерально-сировинні ресурси Азербайджану. Адміністративно-територіальний поділ Азербайджанської Республіки.

Найдавніші державні утворення на території Азербайджану: Манна, Мідія, Антропатена, Кавказька Албанія. Азербайджан під владою Ірану та Арабського халіфату (III – IX ст. н.е.). Завершення процесу утворення азербайджанської народності (XI-XIII ст.). Азербайджан в період нашествия турків-сельджуків, монголо-татар, Тимура (XI-XIV ст.). Азербайджан - об'єкт боротьби між Іраном і Туреччиною (XVI - XVIII ст.). Входження Північного Азербайджану до Росії у першій половині XIX ст. Азербайджанська Демократична республіка (1918-1920 рр.). Північний Азербайджан у складі СРСР (1922-1991 рр.). Історичні витоки Нагірно-Карабаського конфлікту. Початок неоголошеної війни між Азербайджаном та Нагірним Карабахом і Вірменією (1988 р.). Проголошення незалежності Азербайджанської Республіки 30 серпня 1991 р.

Політична система Азербайджану і етапи її формування. Виборча система в Азербайджані. Повноваження парламенту. Структура уряду і його функціонування. Партійна система і етапи її розвитку. Вплив Нагірнокарабаського конфлікту на формування політичної системи країни. Період нестабільності та державних переворотів в Азербайджані. Боротьба за владу і встановлення режиму Гейдара Алієва. Підготовка та прийняття Конституції від 12 листопада 1995 р. Клани Азербайджану та їх вплив на формування політичної системи країни. “Спадкова” демократія в Азербайджані. Президентство Ільхама Алієва.

Особливості економічного розвитку і сучасне економічне становище Азербайджану. Характер відносин Азербайджану з транснаціональними компаніями, проблеми конкурентоспроможності каспійської нафти на світовому ринку. Зовнішньоекономічні зв'язки Азербайджану. Азербайджан і Україна як торговельні партнери.

Геополітичне середовище та геополітична орієнтація Азербайджану. Азербайджан між Росією, Іраном і Туреччиною. Зовнішньополітичний курс Азербайджану. Стратегічний союз з Туреччиною та питання тюркської єдності. Відносини з Вірменією, Грузією, Росією, Україною. Азербайджанська діаспора в СНД. Участь Азербайджану у міжнародних та регіональних організаціях.

Етнічний склад населення і демографічні проблеми в Азербайджані. Національні меншини в країні. Розвиток науки, освіти, культури. Релігійні громади в Азербайджані.

РЕСПУБЛІКА ВІРМЕНІЯ, ХАЙЯСТАН

Загальні відомості про країну. Особливості географічного розташування і природні ресурси Вірменії. Адміністративно-територіальний поділ Вірменії.

Найдавніші державні утворення на території Вірменії (держава Урарту, Велика Вірменія). Вірменія під владою Риму, Візантії, Арабського халіфату, Грузинського царства, турків-сельджуків, монголо-татар, імперії Тимура, інших державних утворень. Поділ Вірменії між Іраном та Туреччиною у XVI - XVIII ст. Східна Вірменії у складі Російської імперії (20-ті рр. XIX ст. – 1917 р.), Західна – під владою Османської імперії. Геноцид вірмен в Османській імперії. Вірменська демократична республіка у 1918-1920 рр. Вірменія у складі Закавказької радянської федерації (1920-1936 рр.). Вірменська РСР у складі СРСР (1936 – 1991 рр.). Проголошення незалежності Вірменії 23 вересня 1991 р. Вірменія доби незалежності.

Державно-політичний устрій Республіки Вірменія. Прийняття Конституції Вірменії 5 липня 1995 р. Політичні партії і рухи Вірменії. Кланова політика у Вірменії. Вплив Нагірно-Карабаського конфлікту на відставку першого президента Вірменії Л. Тер-Петросяна і прихід до влади Р. Кочаряна. Політична криза в республіці в кінці 1990-х рр. Президентство С. Саргсяна.

Особливості економічного розвитку Вірменії. Транспортні та транзитні можливості Вірменії. Зовнішньоекономічні зв'язки Вірменії. Основні торговельні партнери Вірменії.

Зовнішньополітичний курс Республіки Вірменія. Відносини стратегічного партнерства з Російською Федерацією. Відносини Вірменії з Іраном. Відносини з Азербайджаном, Україною та іншими державами-учасницями СНД. Історичні, культурні, політичні протиріччя з Туреччиною. Участь Вірменії в міжнародних та регіональних організаціях. Вирішення територіальних проблем. Вплив вірменської діаспори на формування зовнішньої політики країн Заходу щодо Вірменії. Міжнародно-правовий вимір проблеми визнання геноциду вірменського населення в добу Османської імперії.

Етно-демографічна ситуація у Вірменії. Населення: національний склад, чисельність. Міське та сільське населення. Найбільші міста Вірменії. Національні меншини в країні. Проблема безробіття та пошук шляхів виходу з неї.

Розвиток освіти, науки, культури Вірменії. Історико-культурна спадщина Вірменії. Релігійні громади Вірменії.

РЕСПУБЛІКА ГРУЗІЯ, САКАРТВЕЛО

Загальні відомості. Географічне розташування та природно-ресурсний потенціал Республіки Грузія. Адміністративно-територіальний поділ країни.

Перші державні утворення на території Грузії. Утворення Колхидського царства (VI ст. до н.е.), Іберії (IV-III ст. до н.е.). Грузинські землі під владою іранських Сасанідів, Візантії, Арабського халіфату (поч. VI-поч. X ст.). Формування грузинської народності (VI - X ст.). Грузинське царство в XI-XIII ст. Нашестя монголо-татар та військ Тимура (XIII - XIV ст.). Завоювання Грузії Іраном та Туреччиною. Встановлення протекторату Росії над Східною Грузією (Георгіївський трактат 1783 р.). Анексія Росією Східної Грузії (1801 р.). Вхідження Західної Грузії до складу Росії у 1803-1864 рр. Окупація Грузії німецькими, турецькими та англійськими військами (1918 р.). Грузинська демократична республіка (1918-1921 рр.). Окупація Грузії військами Червоної Армії (1921 р.). Грузинська СРР у складі Закавказької радянської федерації (1922-1936 рр.). Грузинська РСР у складі СРСР (1936-1991 рр.). Проголошення незалежності Грузії 9 квітня 1991 р. Президентство Звіада Гамсахурдіа. Міжетнічне протистояння на теренах Грузії.

Державно-політичний устрій Республіки Грузія. Політичні партії і рухи. Громадянська війна в Грузії на початку 1992 р. Конституція 17 жовтня 1995 р. Президентство Е. Шеварднадзе. “Трояндова” революція в Грузії в листопаді 2003 р. Причини падіння режиму Е. Шеварднадзе. Президентські та парламентські вибори 2004 р. в Грузії. Президентство М. Саакашвілі. Проблеми абхазького та аджарського сепаратизму, грузино-осетинський конфлікт та шляхи їх вирішення.

Особливості економічного розвитку Грузії. Транспортні та транзитні можливості Грузії. Місце Грузії в регіональних проєктах транспортування енергоносіїв. Зовнішньоекономічні зв'язки Республіки Грузія. Головні торговельні партнери Грузії.

Геополітичне середовище та геополітична орієнтація Грузії. Зовнішня політика Республіки Грузія. Грузинсько-американські взаємини. Грузинсько-російська війна 2008 р. в Південній Осетії та її наслідки. Інтереси західних країн в Грузії. Відносини стратегічного партнерства Грузії й України. Участь Грузії в міжнародних та регіональних організаціях. Роль Грузії в проєкті ГУАМ. Взаємовідносини з державами-учасницями СНД.

Структура населення Грузії. Етнічні меншини на території Грузії. Міське і сільське населення. Найбільші міста Грузії. Українська діаспора в Грузії.

Розвиток освіти, науки, культури Грузії. Релігійні громади в країні.

ТЕМА 4

ПОСТРАДЯНСЬКІ КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ

РЕСПУБЛІКА КАЗАХСТАН

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Республіки Казахстан. Адміністративно-територіальний поділ Казахстану.

Перші державні утворення на території Казахстану: Тюркський каганат, держави тюркешів, карлуків, огузів (VI – VII ст.). Казахські землі під владою сельджуків, киданів, монголо-татар. Утворення Казахського ханства у XV ст. Входження Казахстану до складу Російської імперії (XIX ст.). Проголошення радянської влади в Казахстані, утворення Казахської АСРР у складі РСФРР (1925 р.). Казахська РСР у складі СРСР (1936 - 1991 рр.). Декларація про державний суверенітет Казахської РСР 25 жовтня 1990 р. Проголошення незалежності Республіки Казахстан 16 грудня 1991 р.

Державно-політичний устрій Республіки Казахстан. Перша конституція незалежного Казахстану (28 січня 1993 р.). Прийняття на національному референдумі нової Конституції від 30 серпня 1995 р. Законодавча, виконавча, судова гілки влади та їх функціонування. Президентство Н.Назарбаєва. Внутрішньополітичний розвиток країни, використання інститутів прямої демократії для зміцнення режиму Н.Назарбаєва. Політика “коренізації” та її вплив на формування політичної еліти Казахстану. Клани в Казахстані та їх вплив на суспільно-політичне життя. Особливості сучасного політичного розвитку Республіки Казахстан.

Особливості економічного розвитку Республіки Казахстан. Економічні реформи Казахстані та їх наслідки. Інвестиційний клімат в країні. Участь іноземного капіталу у проєктах із видобутку та транспортування нафти у казахському секторі каспійського шельфу. Особливості сільськогосподарського виробництва Казахстану. Характеристика транспортних можливостей країни. Зовнішньоекономічні зв'язки Республіки Казахстан, її експортний потенціал та основні статті імпорту. Шляхи розвитку зовнішньої торгівлі Казахстану. Республіка Казахстан і Україна як торговельні партнери.

Формування зовнішньополітичного курсу Республіки Казахстан. Казахстан і проблема ядерної зброї. Проблеми національної безпеки Казахстану, геополітичне балансування між Російською Федерацією та КНР як засіб подолання зовнішньої вразливості республіки. Співпраця з Китаєм та РФ у межах Шанхайської “шістки”. Угода про стратегічне партнерство Казахстану й КНР (2005 р.). Співробітництво з Російською Федерацією на двосторонньому рівні та в рамках СНД. Участь Казахстану в інтеграційних проєктах на пострадянському просторі. Регіональне суперництво з Узбекистаном як складова зовнішньої політики Казахстану. Участь Казахстану в регіональних проєктах транспортування енергоносіїв. Казахська позиція у питанні статусу Каспійського моря. Вирішення територіальних проблем Казахстану з сусідніми державами. Казахстан в міжнародних та регіональних організаціях. Українсько-казахстанські відносини. Договірні-правова база українсько-казахстанського співробітництва.

Етно-демографічна ситуація в республіці. Населення Казахстану: чисельність, національний склад. Міське і сільське населення. Національні меншини в Казахстані. Товариства "Україна-Казахстан", "Казахстан-Україна". Українська етнічна група в Казахстані.

Розвиток науки, освіти, культури РК. Історичні та архітектурні пам'ятки Казахстану, національні культурні заповідники. Релігійна ситуація в республіці. Релігійні громади.

КИРГИЗЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування та природно-ресурсний потенціал Киргизької Республіки. Адміністративно-територіальний поділ країни. Найбільші міста Киргизстану.

Перші державні утворення на території Киргизстану (II ст. до н.е.). Киргизстан у складі Тюркського каганату, Арабського халіфату, держави Караханідів, інших державних утворень (VI – XVIII ст.). Завершення формування киргизької народності (кінець XVII – середина XVIII ст.). Киргизстан у складі Кокандського ханства (I пол. XIX ст.), Російської імперії (II пол. XIX ст. – 1917 р.). Повстання проти російського панування (1916 р.). Боротьба за встановлення радянської влади в Киргизстані (листопад 1917 – червень 1918 р.). Киргизстан в роки громадянської війни 1918-1920 рр. Радянська доба киргизької історії (1920-1991 рр.) Проголошення незалежності Киргизстану 31 серпня 1991 р.

Державно-політичний устрій Киргизстану. Президентство А.Акаєва у Киргизстані (1990-2005 рр.). Конституція Киргизької Республіки від 5 травня 1993 р. Законодавча, виконавча та судова влада в Киргизстані. Авторитарні тенденції політичного розвитку країни в кінці 1990-х – на початку 2000-х років. Політичні партії та громадські організації в Киргизстані. Киргизькі клани та їх роль в суспільно-політичному житті республіки. Характеристика сучасних політичних процесів в Киргизстані після "Тюльпанової революції" 2005 р. Президентство К.Бакієва. Падіння режиму К.Бакієва у квітні 2010 р. Основні тенденції сучасного політичного розвитку Киргизстану.

Економічний потенціал та продуктивні сили Киргизстану. Основні галузі національної економіки та основні тенденції їх розвитку. Особливості переходу Киргизстану від планової до ринкової економіки. Економічні наслідки вступу країни до СОТ. Зовнішньоекономічна діяльність киргизького уряду. Основні торговельні партнери Киргизстану.

Геополітичне становище та зовнішня політика Киргизстану. Причини і наслідки геополітичної орієнтації Киргизстану на Російську Федерацію. "Економічна" геополітика Киргизстану. Проблема водних ресурсів Киргизстану та її вплив на відносини з сусідніми державами. Участь країни в міжнародних та регіональних організаціях. Киргизстан – член СНД. Українсько-киргизькі відносини. Киргизстан у світових глобалізаційних процесах. Територіальні суперечки з Таджикистаном та спроби їх вирішення. Киргизстан та ісламський фундаменталізм.

Етно-демографічна ситуація в Киргизстані. Міське і сільське населення. Етнічні групи на території Киргизстану.

Наука, освіта, культура в Киргизькій Республіці. Історичні та архітектурні пам'ятки Киргизстану, національні культурні заповідники. Релігійна ситуація, релігійні громади в Киргизстані.

РЕСПУБЛІКА УЗБЕКИСТАН

Загальні відомості про країну. Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Республіки Узбекистан. Адміністративно-територіальний устрій країни. Найбільші міста Узбекистану.

Узбецькі землі у складі стародавніх держав: Бактрії, Парфії, Согдіани, Хорезму, імперії Александра Македонського, іранських Ахеменідів. Початок формування узбецької народності у IV-V ст. н.е. Завоювання Узбекистану арабами (VII ст.). Узбецькі землі в державі Саманідів та під владою карлуків, турків-сельджуків, монголо-татар (X - XIII ст.). Узбекистан у складі імперії Тимуридів та держави Шейбанідів (XIII – XVI ст.). Кокандське, Бухарське і Хівинське ханства на території Узбекистану (XVI - I половина XIX ст.).

Кокандське, Бухарське і Хівинське ханства під протекторатом Росії (II половина XIX – перша чверть XX ст.). Узбекика РСР у складі СРСР (1924 - 1991 рр.). Проголошення незалежності Узбекистану 1 вересня 1991 р.

Державно-політичний устрій Республіки Узбекистан. Конституція Узбекистану від 8 грудня 1992 р. Політичні інститути Узбекистану. Президентство І.Карімова та формування авторитарного режиму в Узбекистані. Особливості політичної системи країни та державної ідеології. Політичні партії і рухи Узбекистану.

Особливості економічного розвитку Узбекистану. Економічні реформи та їх наслідки. Інвестиційний клімат в країні. Сільськогосподарське виробництво республіки. Транспортні й транзитні можливості Узбекистану. Зовнішньоекономічні зв'язки Республіки Узбекистан, її експортний потенціал та основні статті імпорту. Основні торговельні партнери Узбекистану. Республіка Узбекистан і Україна як торговельні партнери.

Основні напрями зовнішньої політики Республіки Узбекистан. Геополітичне балансування Узбекистану між США і Росією. Відносини з країнами Заходу як основний вектор геополітичної орієнтації країни. Події в Андижані (2005 р.) та їх вплив на корекцію зовнішньополітичного курсу Узбекистану. Співпраця з Китаєм та РФ у межах Шанхайської “шістки”. Історичні та культурні проблеми Узбекистану у відносинах з державами регіону. Проблема Ферганської долини та загроза ісламського фундаменталізму в Узбекистані. Узбекистан та афганська проблема, участь країни у антитерористичній операції під егідою США у 2001-2003 рр. Відносини Узбекистану з державами СНД. Узбецько-українські міждержавні відносини на сучасному етапі. Договірно-правова база українсько-узбецького співробітництва.

Етно-демографічна ситуація в республіці. Населення Узбекистану: чисельність, національний склад. Міське і сільське населення республіки. Національні меншини в Узбекистані.

Розвиток освіти, науки, культури Узбекистану. Історико-культурна спадщина світового значення в Узбекистані (Самарканд, Хорезм, Хіва, Бухара, Термез). Релігійна ситуація в республіці. Релігійні громади.

РЕСПУБЛІКА ТУРКМЕНИСТАН

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Республіки Туркменистан. Адміністративно-територіальний поділ країни. Найбільші міста Туркменистану.

Перші державні утворення на території Туркменистану (Маргіана, Парфія, Мідія). Туркменистан під владою іранських Ахеменідів, Александра Македонського, тюрків, арабів, Саманідів, монголо-татар. Завершення формування туркменської народності (XIV-XV ст.). Туркменські землі у складі імперій Чингізхана і Тамерлана (XIII-XIV ст.), Хівинського та Бухарського ханств (XVI-XVII ст.). Анексія Туркменистану Російською імперією (кінець XIX ст.). Встановлення радянської влади в Туркменистані (1917 р.). Туркменська РСР у складі СРСР (1924-1991 рр.). Проголошення незалежності Туркменистану 27 жовтня 1991 р.

Державно-політичний устрій Туркменистану. Підготовка та прийняття Конституції Республіки Туркменистан 18 травня 1992 р. Пожиттєве президентство С.Ніязова. Формування культу “Турменбаші”. Особливості політичної системи країни. Структурна перебудова державного апарату. Аналіз державної ідеології. Особливості інформаційної політики Туркменистану. Політичні партії і рухи. Діяльність туркменської опозиції. Президентство Г.Бердимухаммедова.

Особливості економічного розвитку Республіки Туркменистан. Економічні реформи в країні. Інвестиційний клімат в Туркменистані. Участь іноземного капіталу у розробці газових родовищ. Особливості сільськогосподарського виробництва Туркменистану. Характеристика транспортних та транзитних можливостей країни. Зовнішньоекономічні зв'язки Туркменистану, її експортний потенціал та основні статті імпорту. Республіка Туркменистан і Україна як торговельні партнери.

Геополітичне середовище та геополітична орієнтація Туркменистану. Зовнішньополітична доктрина Туркменистану. Постійний нейтралітет як гарантія зовнішньої

безпеки країни. Основні напрями зовнішньої політики держави. Особливі партнерські відносини Туркменистану з Росією та Іраном. Вплив політики “постійного нейтралітету” на відносини країни з державами СНД та регіональними сусідами. Туркменистан та афганська проблема. Туркменистан у пошуках шляхів транспортування природного газу на світові ринки. Участь країни в міжнародних і регіональних організаціях. Договірно-правова база українсько-туркменських міждержавних взаємин. Вплив енергетичного чинника на українсько-туркменські відносини.

Етногенез туркмен. Етно-демографічна, мовна та релігійна ситуація в сучасному Туркменистані. Національні меншини в країні.

Розвиток науки, освіти й культури Туркменистану. Історико-культурна спадщина Туркменистану.

ТАДЖИКИСТАН

Особливості географічного положення розташування, природно-сировинні ресурси Таджикистану. Адміністративно-територіальний поділ. Найбільші міста держави.

Перші державні утворення на території Таджикистану в I пол. I тис. до н.е. Таджикистан під владою іранських Ахеменідів і Александра Македонського (VI – IV ст. ст. до н.е.), у складі держав Тахіридів і Саманідів (IX – X ст. ст. н.е.), під час монголо-татарської навали (XIII – XV ст.). Таджикицькі землі під владою Бухарського і Кокандського ханства (XVI – перша половина XIX ст.). Вхідження таджицьких земель до Росії (1868 р.). Радянський період історії Таджикистану (1917-1991 рр.). Проголошення Таджикистаном державної незалежності 9 вересня 1991 р. Збройні зіткнення між етнічними релігійними та місцевими кланово-племінними угрупованнями. Громадянська війна в Таджикистані (1992-1997 рр.).

Державний устрій Республіки Таджикистан. Підготовка та прийняття Конституції Таджикистану 6 листопада 1994 р. Президентство Е. Рахмона. Політична система Таджикистану в умовах громадянської війни і пошуків компромісу з опозицією. Ісламський чинник у політичному житті республіки. Проблема контролю центрального уряду над країною, польових командирів та організованої злочинності в республіці. Клані в Таджикистані та їх вплив на суспільно-політичне життя. Політичні партії і рухи. Особливості політичного режиму Республіки Таджикистан.

Особливості економічного розвитку Республіки Таджикистан. Інвестиційний клімат в країні після завершення громадянської війни. Сільськогосподарське виробництво Таджикистану. Таджикистан в комерційних транспортних проектах. Таджикистан як транзитна ланка між Азією та Європою у нелегальній торгівлі наркотиками. Зовнішньоекономічні зв'язки республіки, її експортний потенціал та основні статті імпорту.

Геополітичне середовище та геополітична орієнтація Таджикистану. Зовнішньополітичний курс держави. Втручання Російської Федерації, Узбекистану і Руху “Талібан” в громадянську війну. Миротворчі сили СНД в Таджикистані. Участь країни у міжнародних організаціях. Таджикистан – член СНД. Територіальні проблеми з Китаєм і Киргизстаном та спроба їх урегулювання. Таджицько-українські міждержавні взаємини: сучасний стан.

Етно-демографічна ситуація в Таджикистані. Національний склад, чисельність населення. Національні меншини в республіці. Проблема Нагірного Бадахшану.

Розвиток науки, культури, освіти. Історико-культурна спадщина Таджикистану. Релігійна ситуація в республіці. Релігійні громади.

ЧАСТИНА 2 КРАЇНИ ЄВРОПИ Й ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

ТЕМА 5

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНУ

Загальний огляд історіографії країнознавства Європи й Північної Америки. Рекомендована навчальна література. Огляд документальних джерел та документальних публікацій. Хрестоматійні видання.

Загальний огляд фізичної, економічної та політичної географії регіону. Природно-кліматичні умови, розміщення продуктивних сил. Населення Європи й Північної Америки: густина, національно-етнічний, віковий та гендерний склад. Етногенез і мови народів Європи й Північної Америки.

Історичні передумови утворення сучасних держав Європи й Північної Америки. Походження назв “Європа” та “Америка”. Поняття “євроатлантичної спільноти” та “західної цивілізації”. Внесок “західної цивілізації” у загальнолюдський прогрес. Чинники формування “західної цивілізації”. Релігійний фактор і “західна цивілізація”. Особливості розвитку європейських народів поза межами “західної цивілізації”.

Риси “західної цивілізації”. Антична культурна спадщина. Внесок античної Греції у світову культуру. Еллінізм. Грецька колонізація. Внесок античного Риму у світову культуру. Виникнення і розповсюдження християнства. Християнізація Римської імперії. Поділ Римської імперії на Західну і Східну. Культура Візантії. Велике переселення народів. Занепад Західної Римської імперії: причини й наслідки.

Середньовіччя у європейській історії. Християнство і християнська церква у Середньовіччі. Поділ Церкви на Західну і Східну. Варварські королівства у Європі. Імперія Карла Великого. Вторгнення арабів у Європу. Арабські держави на Піренейському півострові. Християнізація Болгарії, Сербії та Моравії. Переселення мадярів у Дунайський басейн і створення Угорського королівства. Християнізація Польщі та Угорщини. Нормани. Християнізація Скандинавії. Політичний устрій та держави середньовічної Європи. Священна Римська імперія германської нації. Суперечка про інвеституру. Хрестові походи. Духовні лицарські та жебрацькі ордени. Османські завоювання в Європі. Падіння Візантії. Об’єднання Іспанії. Реконкіста. Італійські міста-республіки. Ганза.

Проникнення людини на американський континент. Найбільші племінні союзи Північної Америки. Великі географічні відкриття XVI–XVII ст. і розширення європейської колонізації. Філософія і культура Ренесансу. Книгодрукування. Специфіка італійського і північного Відродження. Зміни у масовій свідомості та побуті. Реформація. Доктрина основних реформаційних вчень. Лютеранство. Кальвінізм. Контрреформація і реформи католицької церкви. Аугсбурзький релігійний мир 1555 р. Тридцятилітня війна (1618–1648 рр.) – перший загальноєвропейський конфлікт Нового часу. Вестфальський мир і формування поняття “суверенітету” та “модерної держави”. Війни Людовіка XIV і утвердження поняття “нація”. Промислова революція та її наслідки. Ідеологія Просвітництва. Семилітня війна та її наслідки. Причини, рушійні сили й етапи Великої Французької Революції. „Декларація прав людини і громадянина”. Революційні війни. Доктрина „природних кордонів”. Наполеонівські війни. Віденський конгрес 1815 року і його історичне значення. Розвиток капіталізму й робітничого та революційного руху в Європі та Північній Америці у XIX ст. Об’єднання Італії (1861 р.) й Німеччини (1871 р.) та перетворення США на провідну економічну державу світу.

Перехід капіталізму у монополістичну стадію. Імперіалізм та його ознаки. Міжнародні кризи й конфлікти на початку XX ст. Перша світова війна. Версальський устрій Європи. Комунізм і фашизм як невдалі альтернативи ліберально-демократичній моделі розвитку держав Європи й Північної Америки у XX с. Друга світова війна та її наслідки. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин. Біполярне протистояння і „холодна війна” у Європі. Міжнародно-політичні зміни 1990-х рр. та особливості постбіполярного світоустрою. Політичні процеси й нові загрози в Євроатлантичному просторі на початку XXI ст.

Військово-політична інтеграція у Західній та Центрально-Східній Європі. Брюссельський пакт 1948 р. і створення Західноєвропейського Союзу. Активізація діяльності ЗЄС у другій половині 80-х років XX ст. Взаємовідносини ЗЄС і НАТО. „Заморожування” діяльності ЗЄС і передання його органів Європейському Союзу.

Створення НАТО, її структура і завдання. Північноатлантичний договір 1949 р. Етапи розширення НАТО. Приєднання до НАТО Греції і Туреччини (1952 р.). Паризькі угоди (1954 р.) та входження до НАТО ФРН (1955 р.). Вступ до НАТО Іспанії (1981 р.). Приєднання до НАТО Польщі, Угорщини, Чехії (1999 р.). Входження Болгарії, Румунії, Словаччини, Словенії, Латвії, Литви, Естонії (2004 р.), Албанії та Хорватії (2009 р.). Об’єднана військова

структура НАТО. Вихід Франції з об'єднаної військової структури НАТО (1966 р.). Вихід Греції з об'єднаної військової структури НАТО (1974–1980 рр.). Політична структура НАТО. Співпраця України з НАТО.

Створення і розпуск Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ). ОВД, причини її створення та ліквідації. Варшавський договір 1955 р. – спроба юридичного оформлення сателітної залежності держав Центрально-Східної Європи від СРСР. Структура ОВД. “Доктрина Брежнєва”.

Європейська економічно-політична інтеграція у Західній та Центрально-Східній Європі у 1940–90-і роки ХХ століття. Історичні передумови і рушійні сили інтеграційних процесів у Західній Європі. Європейське співтовариство вугілля і сталі. Римські договори і створення Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) та Євратому. Формування спільного ринку. Суперечності процесу економічної інтеграції. Етапи розширення ЄЕС. Перше розширення ЄЕС і пошук шляхів поглиблення європейської інтеграції (1973 р.). Друге розширення ЄЕС (1981 р.). Третє розширення ЄЕС і його вплив на європейські інтеграційні процеси (1986 р.). Єдиний європейський акт (1986 р.).

Маастрихтський Договір 1992 р. і створення Європейського Союзу (ЄС). Вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС (1995 р.) та його геополітичне значення. Амстердамський договір 1997 року та інституційна реформа ЄС. Спільна зовнішня політика й політика безпеки ЄС. Ніццький договір (2000 р.) і подальше поглиблення інтеграції. Вхід до ЄС Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Словаччини, Чехії, Угорщини, Словенії, Мальти, Кіпру (2004 р.), Болгарії та Румунії (2007 р.). Лісабонський договір 2007 р. і проблеми реформування ЄС. Перспектива подальшого розширення ЄС. Україна на шляху європейської інтеграції.

Формування структур безпеки і співробітництва у Європі. Рада Європи. Мета та цілі організації. Основні конвенції, вироблені в рамках Ради Європи. Україна у Раді Європи. Гельсінкський процес. Гельсінкська Нарада з Безпеки і Співробітництва у Європі 1975 року. Еволюція ОБСЄ у 1970–1990-і роки. Мета й цілі ОБСЄ. Органи ОБСЄ. Інтеграційні процеси у Північній Америці. НАФТА – перше економічне інтеграційне об'єднання у Північній Америці.

ТЕМА 6

АНГЛОСАКСОНСЬКІ КРАЇНИ

Особливості „англосаксонських країн”. Англосаксонські парламентські монархії. Англосаксонські республіки.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Великої Британії. Найбільші міста держави. Національно-державна символіка Сполученого Королівства.

Історичні витоки та основні етапи розвитку британської нації й державності. Норманське завоювання 1066 р. Створення Англійського королівства. Приєднання Уельсу. Реформація в Англії і створення англіканської церкви. Англійська революція 1640–1649 рр. Створення Сполученого Королівства (1707 р.). Британська колоніальна імперія: формування і розпад. Співдружність Націй. Приєднання й вихід Ірландії зі Сполученого Королівства. Вікторіанська епоха.

Державний устрій Сполученого Королівства. Адміністративно-територіальний поділ Великої Британії. Історичні регіони. Посилення федеративних елементів у державному устрої. Проблема Північної Ірландії. Британська політична система і етапи її формування. Неписана конституція Великої Британії та її складові. Історичні документи. Конституційні угоди.

Парламентська монархія у Великій Британії. Королівська династія Віндзорів. Структура й повноваження парламенту. Палата лордів і її реформування. Палата громад. Уряд і його функціонування. Кабінет міністрів. Повноваження прем'єр-міністра. Партійна система і етапи її розвитку. Судова система Великої Британії та система загального права.

Особливості соціально-економічного розвитку Великої Британії. Господарство країни, його потенціал, галузева й територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації та транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне середовище Великої Британії та її зовнішньополітичні пріоритети. Ядерний потенціал Сполученого Королівства. Політика Великої Британії в ЄС. Участь Сполученого Королівства в міжнародних організаціях. Велика Британія як постійний член Ради Безпеки ООН.

Демографічний потенціал і національний склад населення Великої Британії. Динаміка чисельності населення. Статеві-вікова структура населення та тенденції її змін. Структура зайнятості населення. Міграційні процеси й проблеми міграції у зовнішній політиці держави.

Розвиток освіти, науки, культури у Великій Британії. Етноконфесійний склад населення. Географія релігій та міжконфесійні стосунки. Місце Англійської церкви у суспільному житті. Спорт у Сполученому Королівстві.

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси США. Найбільші міста. Державна символіка Сполучених Штатів.

Історичні витоки та основні етапи формування північноамериканської федерації. Особливості формування американської нації. Європейська колонізація північноамериканських теренів. Війна за незалежність 1775–1783 рр. і проголошення „Декларації незалежності” США (4 липня 1776 р.). „Статті конфедерації” – перша американська конституція. Конституція 1787 р. – основний закон першої сучасної демократії. Територіальне розширення США. Громадянська війна 1861–1865 рр. та скасування рабства. Реконструкція Півдня. Перетворення США на найпотужнішу державу сучасного світу. Участь США у Другій світовій війні й створення ними ядерної зброї.

Державний устрій США. Адміністративно-територіальний поділ Сполучених Штатів. Федеративний устрій США. Політична система і політичний розвиток. Федералізм і розподіл компетенцій між штатами та федерацією. Поділ влад, система “стримувань і противаг”. Конгрес, його устрій і функціонування. Компетенції сенату і палати представників. Президент і його адміністрація. Партійна система. Республіканська партія. Демократична партія. Верховний суд і його значення у горизонтальному розподілі влади. Особливості судової системи та права США.

Особливості соціально-економічного розвитку США. Сполучені Штати – найрозвиненіша постіндустріальна країна сучасного світу. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Технологічна першість США у світовій економіці. Американський долар як основна резервна валюта світу. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми і шляхи їхнього подолання.

Геополітичне і геостратегічне розташування США. Сполучені Штати як єдина наддержава світу. Зовнішньополітична стратегія США й основні пріоритети зовнішньої політики. Ядерний потенціал США. Вплив терористичних атак 11 вересня 2001 р. на внутрішню і зовнішню політику. Участь США у міжнародних організаціях. Сполучені Штати як постійний член Ради Безпеки ООН.

Динаміка чисельності та національний склад населення США. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси та проблеми міграції у внутрішній і зовнішній політиці держави. Українська еміграція до США та участь української діаспори у економічному і політичному житті країни.

Розвиток освіти, науки, культури в США. Глобальний культурний вплив Сполучених Штатів, „американізація” світової культури. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя в Сполучених Штатах. Спорт у США.

КАНАДА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Канади. Найбільші міста. Державна символіка.

Історичні витоки та основні етапи розвитку канадської політичної мультикультурної нації і державності. Канада на шляху від колонії до повноцінної держави. Колонізація теренів сучасної Канади. Об'єднання Канади за Актом про союз 1841 р. Рух за

самоврядування. Вибори 1847 р. і утворення першого “відповідального” канадського уряду. Соціально-економічні реформи 1850-х рр. Квебекський конгрес 1864 р. і формування засад канадського конституціоналізму. Ухвалення англійським парламентом у 1867 р. „Акта про Британську Північну Америку” – утворення домініону Канада. Державний устрій Канади за конституцією 1867 р. Національно-політичне об’єднання Канади у сучасних державних кордонах (1871–1949 рр.).

Державний устрій Канади. Адміністративно-територіальний поділ Канади. Федеративний устрій Канади. Конституція 1982 р. Поділ повноважень між провінціями й федерацією. Політична система і політичний розвиток. Повноваження генерал-губернатора. Таємна рада. Кабінет і його компетенції. Повноваження прем’єр-міністра. Незалежна комісія з питань державної служби. Парламент і його структура. Сенат. Палата громад. Політичні партії та рухи.

Особливості соціально-економічного розвитку Канади. Господарство країни, його галузева й територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Канади. Зовнішньополітична стратегія Канади і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Канади у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Канади. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Українська еміграція в Канаду та участь української діаспори у економічному, політичному й культурному житті країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Канаді. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя в Канаді. Спорт у Канаді.

ІРЛАНДСЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Ірландії. Найбільші міста. Державна символіка Ірландської Республіки.

Історичні витоки й основні етапи розвитку ірландської нації та державності. Захоплення ірландських теренів Англією у XII–XVII століттях. Ірландія у складі Сполученого Королівства (1802–1921 рр.). „Великий голод” 1845–1849 рр. Вільна Ірландська Держава як домініон Великої Британії (1921–1937 рр.). „Акт про зовнішні відносини” 1936 р. Ірландія у Другій світовій війні. Проголошення республіки й вихід зі Співдружності Націй 1949 р.

Державний устрій Ірландської Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Ірландії. Політична система і політичний розвиток. Політичні партії та рухи. Особливості судової системи й права Ірландської Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Ірландії після вступу до ЄС. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Ірландії. Зовнішньополітична стратегія Ірландії та основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Ірландії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності й національний склад населення Ірландії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Ірландії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя в Ірландії. Католицизм як основа ірландської культурної ідентичності. Спорт в Ірландії.

ТЕМА 7

НІМЕЦЬКОМОВНІ ФЕДЕРАЦІЇ: ФРН, АВСТРІЯ, ШВЕЙЦАРІЯ

Особливості історичного розвитку й державного устрою німецькомовних федерацій Західної Європи.

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІМЕЧЧИНА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси ФРН. Найбільші міста. Державна символіка Федеративної Республіки Німеччина.

Історичні витоки та основні етапи формування німецької державності. Давні германці. Східно-Франкське королівство в Імперії Карла Великого. Священна Римська імперія германської нації (962–1806 рр.). Реформація в Німеччині. Німецькі держави після Тридцятилітньої війни. Піднесення Пруссії та перетворення її на королівство (1701 р.). Німеччина під владою Наполеона I. Рейнський союз (1806–1813 рр.). Німецькі держави у складі Німецького союзу (1814–1866 рр.). Північнонімецький і митний союзи. Французько-прусска війна (1870–1871 рр.) і створення Німецької імперії (1871–1914 рр.). Німеччина у Першій світовій війні. Листопадова революція 1918 р. Веймарська республіка (1918–1933 рр.). Встановлення нацистської диктатури й тоталітарний режим III Рейху. Німеччина у Другій світовій війні. Проголошення ФРН і НДР (1949 р.). Падіння „берлінського муру” 9 листопада 1989 р. „Договір про остаточне врегулювання щодо Німеччини” від 12 вересня 1990 р. Об’єднання Німеччини 3 жовтня 1990 р.

Державний устрій ФРН. Адміністративно-територіальний поділ Федеративної Республіки. Особливості федеративного устрою. Політична система і політичний розвиток. Федералізм і розподіл компетенцій між федеральними землями й федерацією. Самоврядування земель. Конституційний лад і виборча система ФРН. Президент і його компетенції. Парламентське представництво у ФРН. Бундестаг. Бундесрат. Федеральний уряд. Роль федерального канцлера. Федеральний конституційний суд і його значення у горизонтальному розподілі влади. Партійна система. Функціонування громадянського суспільства.

Особливості соціально-економічного розвитку ФРН. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв’язки. Економічна роль об’єднаної Німеччини в Європі та світі. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Об’єднання Німеччини та його геополітичне значення. Геополітичне і геостратегічне розташування ФРН. Зовнішньополітична стратегія ФРН і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь ФРН у міжнародних організаціях. Політика ФРН у НАТО та ЄС.

Динаміка чисельності та національний склад населення ФРН. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси та проблеми міграції у внутрішній і зовнішній політиці держави.

Розвиток освіти, науки, культури в ФРН. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя в ФРН. Спорт у ФРН.

АВСТРІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Австрії. Найбільші міста. Державна символіка Австрійської Республіки.

Історичні витоки та основні етапи розвитку австрійської нації та державності. Східна марка (Остмарк) у складі Імперії Карла Великого. Герцогство Австрія й утвердження в ньому династії Габсбургів. Австрійська Імперія: етапи формування. Перетворення імперії Габсбургів на дуалістичну монархію Австро-Угорщину (28 липня 1867 р.). Розпад Австро-Угорщини. Проголошення Австрійської Республіки (12 листопада 1918 р.). Федеративна конституція 1920 р. Сен-Жерменський мирний договір 1919 р. Громадянська війна 1934 р. Аншлюс Австрії нацистською Німеччиною. Звільнення Австрії від німецької окупації. Відновлення державної незалежності Австрії після Другої світової війни. Державний договір від 15 травня 1955 р. Закон про постійний нейтралітет від 26 жовтня 1955 р.

Австрійська Республіка як приклад конкордативної демократії. Державний устрій Австрійської Республіки. Адміністративно-територіальний поділ. Особливості федеративного устрою. Політична система і політичний розвиток. Федералізм і розподіл компетенцій між федеральними землями й федерацією. Самоврядування земель. Конституційний лад і виборча система Австрійської Республіки. Президент і його компетенції. Парламентське представництво. Національна рада. Федеральна рада.

Федеральний уряд. Роль федерального канцлера. Судова система Австрійської Республіки. Політичні партії і рухи. Функціонування громадянського суспільства. Специфіка репрезентації політичних інтересів у політичній системі Австрійської Республіки. Роль громадських об'єднань і профспілок у ухваленні політичних рішень.

Особливості соціально-економічного розвитку Австрійської Республіки. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт.

Геополітичне і геостратегічне розташування Австрії. Зовнішньополітична стратегія Австрійської Республіки й основні пріоритети зовнішньої політики. Особливості міжнародно-політичного становища Австрії у післявоєнний період. Специфіка австрійського нейтралітету і поступова відмова від нього. Участь Австрії в ООН та інших міжнародних організаціях. Особливості політики Австрії в ЄС.

Динаміка чисельності та національний склад населення Австрії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси та проблеми міграції у внутрішній і зовнішній політиці держави.

Розвиток освіти, науки, культури в Австрії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя в Австрійській Республіці. Спорт у Австрії.

ШВЕЙЦАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Швейцарії. Найбільші міста. Державна символіка Швейцарської Конфедерації.

Історичні витоки та основні етапи розвитку швейцарської нації і державності. Створення Швейцарської Конфедерації (1291 р.). Визнання фактичної незалежності 1499 р. Реформація в Швейцарії. Французька окупація і утворення Гельветичної республіки. Відновлення суверенітету Швейцарії після закінчення наполеонівських воєн. Перетворення Швейцарії на федеративну державу. Громадянська війна 1847–1848 рр. Конституція 1848 р. та її зміни у 1874 р.

Державний устрій Швейцарської Конфедерації. Адміністративно-територіальний поділ. Швейцарський федералізм і елементи конфедеративного устрою. Парламентська та виборча системи. Національна рада. Рада кантонів. Федеральні збори. Федеральна рада і президент Конфедерації. Елементи безпосередньої демократії. Політичні партії і рухи. Функціонування громадянського суспільства.

Особливості соціально-економічного розвитку Швейцарії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт.

Геополітичне і геостратегічне розташування Швейцарії. Зовнішньополітична стратегія Швейцарської Конфедерації і основні пріоритети зовнішньої політики. Особливості міжнародно-політичного становища Швейцарії у післявоєнний період. Проголошення (1815 р.) і специфіка „вічного” швейцарського нейтралітету. Участь Швейцарії в міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Швейцарії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси та проблеми міграції у внутрішній і зовнішній політиці держави.

Розвиток освіти, науки, культури в Швейцарії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя в Швейцарській Конфедерації. Спорт у Швейцарії.

ТЕМА 8

РОМАНОМОВНІ КРАЇНИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Особливості історичного розвитку й політичних систем романомовних держав Західної Європи.

ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Франції. Найбільші міста. Державна символіка Французької Республіки.

Історичні витоки та основні етапи розвитку французької нації і державності. Основні етапи французької історії. Галлія в часи Стародавнього світу. Королівство франків. Західно-

Франкське королівство у складі імперії Карла Великого. Зміцнення французької держави після утвердження династії Капетингів. Франція у Столітній війні 1337–1453 рр. Велика Французька революція. Перша республіка (1792–1804 рр.) та встановлення якобінської диктатури (1793–1794 рр.). Термідоріанський переворот та режим Директорії (1795–1799 рр.). Воєнна диктатура Наполеона I Бонапарта у формі Консульства (1799–1804 рр.) та Першої імперії (1804–1814, 1815 рр.). Почергова зміна монархічної та республіканської форми правління у Франції впродовж XVIII–XIX ст. Паризька комуна. Проголошення Третьої республіки. Франція у Другій світовій війні. Режим Віши. Рух опору. Комітет “Вільна Франція”. Франція після Другої світової війни. Встановлення режиму П’ятої республіки. Трансформація ролі президента Франції у 1960–і рр.

Державний устрій Франції. Адміністративно-територіальний поділ Французької Республіки. Політична система і політичний розвиток. Повноваження президента. Рада міністрів та її компетенції. Повноваження прем’єр-міністра. Конституційна рада. Парламент Французької Республіки і його структура. Національні збори. Сенат. Політичні партії та рухи.

Особливості соціально-економічного розвитку Франції. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Франції. Зовнішньополітична стратегія Французької Республіки і основні пріоритети зовнішньої політики. Ядерний потенціал. Участь Франції у міжнародних організаціях. Франція як постійний член Ради Безпеки ООН. Особливості становища й політика Франції в НАТО. Політика Франції в ЄС.

Динаміка чисельності та національний склад населення, його статеві-вікова структура. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси та проблеми міграції у зовнішній політиці держави. Особливості становища етнопонаціональних та релігійних меншин у Франції.

Розвиток французької освіти, науки, культури. Париж як “культурна столиця” Західної Європи. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя Франції. Секуляризм як один із принципів функціонування французької держави. Спорт у Франції.

ІТАЛІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови й сировинні ресурси Італії. Найбільші міста. Державна символіка Італійської Республіки.

Історичні витоки та основні етапи розвитку італійської нації і державності. Італія в складі Імперії Карла Великого. Феодальна роздробленість в Італії. Італійські міста-республіки у Пізньому Середньовіччі і в перший період Нового Часу. Боротьба Іспанії, Австрії та Франції за володіння на Апеннінському півострові. Цизальпійська Республіка й Італійське королівство у складі Французької імперії Наполеона I. Рісорджименто – рух за об’єднання Італії. Об’єднання Італії навколо П’ємонту. Створення Італійського королівства (1861 р.). Завершення об’єднання Італії. Проголошення Риму столицею Італійського королівства (1870 р.). Італія в Першій світовій війні. Тоталітарний режим Б.Муссоліні (1922–1943 рр.). Італія у Другій світовій війні. Німецька окупація північної і центральної частини країни. Визволення Італії від німецьких військ. Скасування монархії та перехід до республіканської форми правління.

Державний устрій Італійської Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Італії. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту та особливості формування уряду. Палата депутатів. Сенат. Роль президента у політичній системі. Рада міністрів і її компетенції. Політичні партії та рухи. Клієнтизм. Особливості судової системи й права Італійської Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Італії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Італії. Зовнішньополітична стратегія Італійської Республіки і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Італії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Італії. Статеві-вікова структура населення країни. Структура зайнятості. Міграційні процеси та проблеми міграції у зовнішній політиці держави. Українська діаспора в економічному й соціальному житті Італії.

Розвиток освіти, науки, культури в Італії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Вплив католицької церкви на політичне життя країни. Спорт у Італії.

КОРОЛІВСТВО ІСПАНІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Іспанії. Найбільші міста держави. Національно-державна символіка.

Історичні витоки й основні етапи розвитку іспанської нації та державності. Піренейський півострів в епоху Стародавнього Світу. Арабське завоювання і мавританські держави. Іспанська марка. Реконкіста. Створення іспанської держави (1479 р.). Народна геріля проти наполеонівської окупації (1808–1814 рр.) Перша буржуазно-демократична конституція у Європі (1812 р.). Почергова зміна монархічної та республіканської форми правління в Іспанії впродовж XIX–XX ст. Громадянська війна 1936–1939 рр. в Іспанії. Встановлення франкістського режиму. Криза і крах авторитарного режиму генерала Ф.Франко. Причини відновлення іспанської монархії та її роль у процесі політичної демократизації. Економічні й соціальні перетворення в Іспанії після повалення франкістської диктатури.

Державний устрій Королівства Іспанія. Адміністративно-територіальний поділ. Посилення федеративних елементів у державному устрої. Іспанська політична система й етапи її формування. Конституційна монархія в Іспанії. Королівська династія Бурбонів. Генеральні кортеси та їхня структура. Сенат. Конгрес депутатів. Уряд і його функціонування. Партійна система й етапи її розвитку. Профспілки та їхня роль у іспанській політичній системі. Іспанська судова система.

Особливості соціально-економічного розвитку Іспанії. Господарство країни, його потенціал, галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Іспанії до ЄС. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне середовище Іспанії і її зовнішньополітичні пріоритети. Участь Іспанії в міжнародних організаціях.

Демографічний потенціал та національний склад населення Іспанії. Динаміка чисельності населення. Статеві-вікова структура населення та тенденції її змін. Структура зайнятості населення. Міграційні процеси та проблеми міграції у зовнішній політиці держави.

Розвиток іспанської освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення Іспанії. Географія релігій та міжконфесійні стосунки. Спорт у Іспанії.

ПОРТУГАЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Португалії. Найбільші міста. Державна символіка Португальської Республіки.

Історичні витоки та основні етапи розвитку португальської нації і державності. Утворення Португальського князівства (1143 р.) та перетворення його на Португальське королівство (1179 р.). Територіальне розширення держави у пізньому Середньовіччі й на початку Нового Часу. Португальська колоніальна імперія. Португалія в особистій унії з Королівством Іспанія (1581–1668 рр.). Відновлення незалежності Португалії та її „особливі відносини” з Англією. Боротьба народу Португалії проти наполеонівської окупації (1807–1811 рр.). Встановлення конституційної монархії (1812 р.). Ліквідація монархії й встановлення парламентської республіки. Португалія у Першій та Другій світових війнах. Військово-клерикальний режим А.Салазара у Португалії. Демократична революція 1974 р. (революція гвоздик). Економічні і соціальні перетворення у Португалії після повалення реакційної диктатури.

Державний устрій Португальської Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Португалії. Політична система і політичний розвиток. Президентсько-парламентська республіка у Португалії. Структура парламенту – Зборів республіки – і особливості

формування уряду. Роль президента у політичній системі. Державна рада. Політичні партії і рухи. Особливості судової системи та права Португальської Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Португалії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Португалії до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Португалії. Зовнішньополітична стратегія Португальської Республіки і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Португалії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Португалії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми. Українська діаспора в економічному й соціальному житті Португалії.

Розвиток освіти, науки, культури в Португалії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Вплив католицької церкви на політичне життя країни. Спорт у Португалії.

ТЕМА 9

"МАЛІ КРАЇНИ" ЄВРОПИ

Міні-держави Європи (Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Мальта) та їх особливості. Специфіка мікро-держав (Андорра, Ватикан, Ліхтенштейн, Монако, Республіка Сан-Марино). Бенілюкс як економічне, соціальне й митне об'єднання Бельгії, Нідерландів і Люксембургу.

КОРОЛІВСТВО НІДЕРЛАНДИ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Голландії. Найбільші міста. Державна символіка Королівства Нідерландів.

Історичні витоки та основні етапи розвитку голландської нації і державності. Графства Фландрія й Голландія, герцогства Брабант і Гельдерланд та єпархія Утрехт під владою бургундських герцогів та австрійських Габсбургів. Реформація в Нідерландах. Визвольна війна за незалежність з Іспанією (1566–1609 рр.). Утрехтська унія – перша в світі буржуазна держава та її вихід зі складу імперії Габсбургів (1581 р.). Офіційне визнання суверенітету Республіки Об'єднаних Провінцій Нідерландів (1648 р.). Прискорення соціально-економічного розвитку Нідерландів на межі XVI–XVII ст. Антверпен і Амстердам у європейській банківсько-фінансовій системі. Голландська колоніальна система. Голландія у період наполеонівських воєн. Батавська Республіка (1795–1806 р). Королівство Голландія (1806–1810 р). Нідерланди у складі Французької імперії (1810–1813 рр.). Відновлення державної незалежності. Нідерландське королівство 1815–1830 рр. Вихід з королівства Бельгії (1830 р.) і Люксембургу (1867 р).

Державний устрій Королівства Нідерландів. Адміністративно-територіальний поділ Голландії. Політична система і політичний розвиток. Конституційна монархія в Нідерландах. Конституція 1983 р. Нідерландська королівська династія. Структура парламенту й особливості формування уряду. Державна рада та її функції. Політичні партії і рухи. Специфічні риси голландської судової системи та права.

Особливості соціально-економічного розвитку Нідерландів. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації та транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Нідерландів. Голландська зовнішньополітична стратегія й основні пріоритети зовнішньої політики держави. Участь Нідерландів у міжнародних організаціях. Політика Нідерландів в ЄС і Бенілюкс.

Динаміка чисельності та національний склад населення Голландії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Нідерландах. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Специфіка нідерландської політичної культури. Спорт у Голландії.

КОРОЛІВСТВО БЕЛЬГІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Бельгії. Найбільші міста. Державна символіка Королівства Бельгія.

Історичні витоки й основні етапи розвитку бельгійської нації та державності. Бельгійські провінції у складі імперії іспанських (1482–1713 рр.) та австрійських Габсбургів (1713–1789 рр.). Брабантська революція 1789 р. і проголошення незалежної бельгійської держави – Сполучених Штатів Бельгії. Бельгія у складі Французької Республіки та Імперії Наполеона I (1795–1813 рр.). Вирішення бельгійського питання після падіння наполеонівської імперії. Бельгія у складі Нідерландського королівства (1815–1830 рр.). Проголошення незалежності Бельгії (1830 р.). Бельгія у Першій і Другій світових війнах. Відмова Бельгії від нейтралітету після Першої світової війни.

Федеративний державний устрій Королівства Бельгія (з 1989 р.). Суб'єкти бельгійської федерації – мовні спільноти та регіони (Фландрія, Валлонія, Брюссель). Адміністративно-територіальний поділ Бельгії. Політична система і політичний розвиток. Конституція 1994 р. Роль монархії у політичній системі. Бельгійська королівська династія. Парламентське представництво. Палата представників. Сенат. Особливості формування уряду. Взаємовідносини валлонської (франкомовної), фламандської (голландськомовної) та німецькомовної спільнот. Специфіка партійної системи: соціальна, мовна і релігійна фрагментація. Особливості бельгійської судової та правової системи.

Особливості соціально-економічного розвитку Бельгії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації та транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Бельгії. Зовнішньополітична стратегія Королівства Бельгія й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Бельгії у міжнародних організаціях. Політика Бельгії в ЄС та Бенілюкс.

Динаміка чисельності й національний склад населення Бельгії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Бельгії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Бельгії.

ВЕЛИКЕ ГЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Люксембургу. Найбільші міста. Державна символіка Великого Герцогства Люксембург.

Історичні витоки та основні етапи розвитку люксембурзької нації і державності. Створення графства Люксембург (963 р.). Відновлення державної незалежності після наполеонівських війн. Велике Герцогство Люксембурзьке у складі Германського союзу та в особистій унії з Нідерландами. Проголошення суверенітету й “вічного нейтралітету” Люксембургу на Лондонській конференції 1867 р. Припинення особистої унії з Нідерландами (1890 р.). Люксембург у Першій та Другій світових війнах.

Державний устрій Великого Герцогства Люксембург. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Конституційна монархія в Люксембурзі. Герцогська династія Нассау. Структура парламенту й особливості формування уряду. Палата депутатів та державна рада. Політичні партії і рухи. Особливості судової та правової систем Люксембургу.

Особливості соціально-економічного розвитку Люксембургу. Специфіка економіки Люксембургу як основи найвищого рівня добробуту населення в ЄС. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації та транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Люксембургу. Зовнішньополітична стратегія й основні пріоритети зовнішньої політики. Особливі відносини з Бельгією. Вилучення з конституції статті про нейтралітет (1948 р.), участь у західних військових об'єднаннях та регіональній інтеграції. Членство Люксембургу в міжнародних організаціях. Політика Люксембургу в ЄС та Бенілюкс. Особливості участі Люксембургу в НАТО.

Динаміка чисельності й національний склад населення Люксембургу. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Люксембурзі. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Люксембурзі.

РЕСПУБЛІКА МАЛЬТА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Мальти. Міста. Державна символіка Республіки Мальта.

Історичні витоки та основні етапи розвитку мальтійської нації і державності. Мальтійський архіпелаг у доісторичний період та в епоху стародавнього світу. Мегалітичний храм Джгантія на о. Коміно – найстаріша рукотворна споруда на Землі (бл. 3800 р. до н.е.). Мальта під владою арабів (870–1091 рр.) і норманів (1091–1530 рр.). Мальтійський архіпелаг під владою духовно-лицарського Ордена Св. Іоанна Єрусалимського (госпітальєрів, 1530–1798 рр.). Захоплення островів Наполеоном (1798 р.) й англійське панування (1800–1964 рр.). Впровадження місцевого самоврядування (1921 р.). Республіканська конституція 1974 р.

Державний устрій Республіки Мальта. Адміністративно-територіальний поділ Мальти. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості судової системи і права Республіки Мальта.

Особливості соціально-економічного розвитку Мальти. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Мальти до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Мальти. Зовнішньополітична стратегія Республіки Мальта й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Мальти у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Мальти. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури на Мальті. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Вплив католицької церкви на політичне життя країни. Спорт на Мальті.

КНЯЗІВСТВО АНДОРРА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Андорри. Найбільші міста. Державна символіка.

Історичні витоки й основні етапи розвитку андоррської нації та державності.

Державний устрій Андорри. Адміністративно-територіальний поділ Андорри. Політична система і політичний розвиток. Андорра як останній подвійний протекторат Західної Європи. Договір про добросусідство і співробітництво між Королівством Іспанія, Французькою Республікою й Князівством Андорра 1993 р. Конституційні глави держави – президент Франції та єпископ Ургельський – і їхні повноваження. Структура парламенту – Генеральної Ради Рівнин Андорри – і особливості формування уряду. Політичні партії і рухи. Специфіка судової та правової систем країни.

Особливості соціально-економічного розвитку Андорри. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Специфіка членства Андорри у митному союзі в рамках ЄС.

Геополітичне і геостратегічне розташування Андорри. Вступ Андорри в ООН (1993 р.). Особливі відносини з Францією та Іспанією.

Динаміка чисельності та національний склад населення Андорри. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Андоррі. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя.

КНЯЗІВСТВО ЛІХТЕНШТЕЙН

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Ліхтенштейну. Міста. Державна символіка Князівства Ліхтенштейн.

Історичні витоки та основні етапи розвитку ліхтенштейнської нації і державності.

Державний устрій Князівства Ліхтенштейн. Адміністративно-територіальний поділ Ліхтенштейну. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту і особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості судової та правової систем Князівства Ліхтенштейн.

Особливості соціально-економічного розвитку Ліхтенштейну. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Ліхтенштейну. Зовнішньополітична стратегія Князівства Ліхтенштейн та основні пріоритети зовнішньої політики. Митний і грошовий союз із Швейцарією.

Динаміка чисельності та національний склад населення Ліхтенштейну. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Ліхтенштейні. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя.

КНЯЗІВСТВО МОНАКО

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Монако. Міста. Державна символіка Князівства.

Історичні витоки та основні етапи розвитку монегаської нації і державності.

Державний устрій Князівства Монако. Адміністративно-територіальний поділ Монако. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Політичні партії і рухи. Особливості судової системи та права.

Особливості соціально-економічного розвитку. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Монако. Зовнішньополітична стратегія і основні пріоритети зовнішньої політики. Особливі відносини Монако із Францією.

Динаміка чисельності та національний склад населення Монако. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Монако. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Монако.

ДЕРЖАВА-МІСТО ВАТИКАН

Ватикан як найменша держава світу й адміністративний центр Римо-католицької церкви. Походження назви „Ватикан”. Розташування й природно-кліматичні умови. Територія і споруди, які перебувають під суверенітетом Св. Престолу. Собор св. Петра. Підданство св. Престолу. Державна символіка Св. Престолу й Ватикану.

Ватикан як держава-спадкоємець Папської області (756–1870 рр.). „Ватиканське ув'язнення” пап (1870–1929 рр.). Латеранські угоди 1929 р. і міжнародно-політичні гарантії діяльності державного утворення.

Політична система Ватикану. Поєднання духовної та світської влади у руках папи римського. Св. Престол як суб'єкт міжнародного права. Вищі консультативні органи Римо-католицької церкви. Вселенський собор. Синод єпископів. Священна колегія кардиналів і її склад. Конклав. Внутрішній устрій папської курії. Апостольські конституції *Regimini Ecclesiae Universae* (1967 р., доповнена 2000 р.) й „*Pastor Bonus*” (1988 р.). Органи світської влади папи. Папська рада. Консульта. Державний секретаріат Св. Престолу. Губернатор Ватикану і його повноваження.

Економічна діяльність Ватикану. Фінансовий інститут. Монетний двір „Цекка” („Зесса”). Господарські інституції Ватикану (поштовий зв'язок, залізниця, телецентр, радіостанція, видавництво, готель).

Роль Ватикану у світовій політиці й дипломатії. Дипломатичні зносини Св. Престолу й членство у міжнародних організаціях.

Культурна й освітня діяльність Св. Престолу. Ватиканські музеї. Видавництва і ЗМІ. Папська академія наук. Мережа середніх і вищих навчальних закладів. Астрономічна

обсерваторія. Культурні скарби, які зберігаються у Ватикані.

ТЕМА 10

КРАЇНИ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем країн Північної Європи. Скандинавські держави.

КОРОЛІВСТВО ДАНІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Данії. Найбільші міста. Державна символіка Королівства Данія.

Історичні витоки та основні етапи розвитку данської нації і державності. Розповсюдження християнства на данських теренах. Утворення централізованої данської монархії (IX–X ст.), Кальмарська унія Данії, Швеції та Норвегії (1397–1814 рр.). Реформація у Данії „Золотий вік” Данії за правління короля Християна IV (1588–1648). Втрата Швеції (1523 р.), Норвегії (1814 р.) та Ісландії (1944 р.). Встановлення конституційної монархії (1849 р.). Данія в Першій і Другій світових війнах.

Державний устрій Королівства Данія. Адміністративно-територіальний поділ Данії. Особливості автономного статусу Гренландії й Фарерських островів. Політична система і політичний розвиток. Структура фолькетингу – парламенту – й особливості формування уряду. Роль короля у політичній системі. Данська королівська династія. Політичні партії і рухи. Характерні риси судової системи та права.

Специфіка соціально-економічного розвитку Данії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Особливості становища й політики Данії в ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Данії. Зовнішньополітична стратегія Королівства Данія і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Данії у міжнародних організаціях. Специфіка членства Данії в НАТО.

Динаміка чисельності та національний склад населення Данії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Данії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Данії.

КОРОЛІВСТВО ШВЕЦІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Швеції. Найбільші міста. Державна символіка Королівства Швеція.

Історичні витоки та основні етапи розвитку шведської нації і державності. Розповсюдження християнства на шведських теренах. Утворення централізованої шведської держави (XI ст.). Швеція в Кальмарській унії (1397–1523 рр.). Відновлення державної незалежності Швеції у 1523 р. Послаблення аристократичної олігархії і встановлення режиму королівського єдиновладдя у Швеції в період правління Карла XI (1660–1697 рр.). Гегемоністські прагнення у зовнішньополітичному курсі Швеції. Боротьба за панування над Балтикою. Шведський становий парламентаризм. Втрата Швецією Фінляндського герцогства й Норвегії. Династична криза і сходження на шведський престол наполеонівського маршала Ж.Б.Бернадота (з 1818 р. – Карл XIV Юхан). Ліберальні реформи в Швеції у 2-й пол. XIX – на поч. XX ст. Соціально-економічні перетворення у період перебування при владі Соціал-демократичної робітничої партії Швеції (1932–1976 рр.).

Державний устрій Королівства Швеція. Адміністративно-територіальний поділ Швеції. Політична система і політичний розвиток. Структура шведського парламенту – ріксдагу – й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості судової та правової систем Королівства Швеція.

Особливості соціально-економічного розвитку Швеції. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Швеції до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Шведська модель суспільства загального добробуту: соціально-економічні та політичні аспекти. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Швеції. Зовнішньополітична стратегія Королівства Швеція і основні пріоритети зовнішньої політики. Особливості шведського нейтралітету й поступова відмова від нього. Участь Швеції у міжнародних організаціях. Активне залучення шведських військових контингентів до військових формувань ООН з підтримання миру. Інтеграція Швеції в ЄС.

Динаміка чисельності та національний склад населення Швеції. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Швеції. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Швеції.

КОРОЛІВСТВО НОРВЕГІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Норвегії. Найбільші міста. Державна символіка Королівства Норвегії.

Історичні витоки та основні етапи розвитку норвезької нації і державності. Розповсюдження християнства на норвезьких теренах. Утворення централізованої норвезької держави (872 р.). Норвегія в рамках Кальмарської унії (1397–1523 рр.) та Дансько-Норвезького королівства (1523–1814 рр.). Розгортання національно-визвольного руху в Норвегії і проголошення незалежності країни. Шведсько-норвезький конфлікт і конституційний компроміс 1814 р. Утворення Сполученого королівства Швеції і Норвегії. Скликання першого норвезького парламенту та норвезька конституція 1814 р. Відмова від унії зі Швецією на референдумі 1905 р.

Державний устрій Королівства Норвегії. Адміністративно-територіальний поділ Норвегії. Політична система і політичний розвиток. Структура норвезького парламенту – стортингу – й особливості формування уряду – державної ради. Політичні партії та рухи. Особливості судової системи і права Королівства Норвегії.

Особливості соціально-економічного розвитку Норвегії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Норвегія – екологічно найменш забруднена країна Північної Європи.

Геополітичне і геостратегічне розташування Норвегії. Зовнішньополітична стратегія Королівства Норвегії та основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Норвегії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Норвегії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Норвегії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Норвегії.

РЕСПУБЛІКА ІСЛАНДІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Ісландії. Найбільші міста. Державна символіка Республіки Ісландія.

Історичні витоки й основні етапи розвитку ісландської нації та державності. Колонізація Ісландії норвежцями (IX ст.). Ісландія у складі норвезької держави (1264–1380 рр.). Ісландія під данським управлінням (1380–1918 рр.). Унія Ісландії з Данією (1918–1944 рр.).

Державний устрій Республіки Ісландія. Адміністративно-територіальний поділ Ісландії. Політична система і політичний розвиток. Альтинг – найстаріший парламент Європи, його структура. Особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Специфіка судової системи і права Республіки Ісландія.

Особливості соціально-економічного розвитку Ісландії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації та транспорт.

Геополітичне і геостратегічне розташування Ісландії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Ісландія і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Італії у міжнародних організаціях. Специфіка участі Ісландії в НАТО. Відносини Ісландії з ЄС.

Динаміка чисельності та національний склад населення Ісландії. Статеві-вікова структура населення й структура зайнятості. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Ісландії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Ісландії.

ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Фінляндії. Найбільші міста. Державна символіка Фінляндської Республіки.

Історичні витoki та основні етапи розвитку фінської нації і державності. Фінляндія у складі Шведського королівства у XIII–XVIII ст. Входження фінських теренів до складу Російської імперії. Утворення на території Фінляндії Великого князівства у складі Російської імперії. Політична і адміністративна автономія Великого князівства Фінляндського. Створення незалежної фінської держави (1917–1918 рр.). Радянсько-фінська війна 1939–1940 рр. Міжнародно-політичне становище Фінляндії у післявоєнний період. Специфіка економічного розвитку Фінляндії в умовах постбіполярного світу.

Державний устрій Фінляндської Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Фінляндії. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту і особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості судової системи та права Фінляндської Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Фінляндії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Перебудова фінської економіки після завершення „холодної війни” й розпаду СРСР. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Фінляндія – найбільший виробник мобільних телефонів у світі.

Геополітичне і геостратегічне розташування Фінляндії. Зовнішньополітична стратегія Фінляндської Республіки і основні пріоритети зовнішньої політики. Особливості фінського нейтралітету (активний нейтралітет) й поступова відмова від нього. Участь Фінляндії у міжнародних організаціях. Інтеграція Фінляндії в ЄС.

Динаміка чисельності та національний склад населення Фінляндії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Фінляндії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Фінляндії.

ТЕМА 11

БАЛКАНСЬКІ КРАЇНИ

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем балканських держав. Специфіка розселення етнонаціональних та етно-конфесійних груп на Балканах. Православні, католицькі й мусульманські держави Балкан.

ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Греції. Найбільші міста. Державна символіка Грецької Республіки.

Історичні витoki та основні етапи розвитку грецької нації і державності. Греція під владою Османської імперії. Проголошення незалежності Греції 1822 р. і її міжнародно-правове визнання. Об’єднання грецьких земель. Балканські війни. Особливості грецької монархії. Громадянська війна у Греції 1946–1949 рр. Інтеграція Греції до НАТО (1952 р.). Встановлення у Греції військової диктатури “чорних полковників” (1967 р.) і її наслідки. Повалення диктатури і ліквідація монархії (1974 р.). Економічні і соціальні перетворення у Греції після повалення реакційної диктатури.

Державний устрій Грецької Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Греції. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості судової системи і права Грецької Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Греції. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Реформування господарства країни в рамках інтеграції

Греції до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації та транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Греції. Зовнішньополітична стратегія Грецької Республіки й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Греції у міжнародних організаціях. Кіпрська проблема та її вплив на грецько-турецькі відносини. Особливості становища й політика Греції в НАТО.

Динаміка чисельності та національний склад грецького населення. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Греції. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Вплив Елладської православної церкви на політичне життя країни. Спорт у Греції.

РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Болгарії. Найбільші міста. Державна символіка Республіки Болгарія.

Історичні витоки та основні етапи розвитку болгарської нації і державності. Переселення слов'янських племен на Балкани. Перше (681–1018 рр.) і Друге (1186–1396 рр.) Болгарські Царства. Болгарія у складі Османської імперії (1396–1878 рр.). Російсько-турецька війна 1877–1878 рр. та її наслідки. Проголошення незалежності Болгарії (1908 р.). Болгарія у Першій світовій війні. Нейський мирний договір 1919 р. Болгарія у міжвоєнний період. Болгарія у Другій світовій війні. Встановлення у Болгарії режиму “народної демократії”. Перехід Болгарії до демократії і ринкової економіки. Вступ Болгарії до ЄС (2007 р.).

Державний устрій Республіки Болгарія. Адміністративно-територіальний поділ Болгарії. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту та особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості судової системи та права Республіки Болгарія.

Особливості соціально-економічного розвитку Болгарії. Господарство країни, його галузева й територіальна структура. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Болгарії до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Болгарії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Болгарія і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Болгарії у міжнародних організаціях. Вступ Болгарії до НАТО та ЄС.

Динаміка чисельності й національний склад населення Болгарії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Болгарії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Болгарії.

РУМУНІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Румунії. Найбільші міста. Державна символіка.

Історичні витоки та основні етапи розвитку румунської нації і державності. Автономія Молдавії й Валахії у складі Османської імперії й створення Румунського князівства (1861–1862 р.). Вихід Румунії з Османської імперії та її перетворення на королівство (1881 р.). Розширення території Румунії унаслідок Балканських війн і Першої світової війни. Диктаторський режим І.Антонеску. Румунія у Другій світовій війні. Встановлення у Румунії “народної демократії”. Збройне повалення диктатури Н.Чаушеску в Румунії (1989 р.). Економічні і соціальні перетворення у Румунії після повалення комуністичної диктатури.

Державний устрій Румунії. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості румунської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Румунії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Румунії до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Румунії. Румунська зовнішньополітична стратегія і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Румунії у міжнародних організаціях. Вступ Румунії до НАТО (2004 р.) та ЄС (2007 р.).

Динаміка чисельності та національний склад населення Румунії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми. Українська меншина в політичному й культурному житті Румунії.

Розвиток освіти, науки, культури в Румунії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Румунії.

РЕСПУБЛІКА АЛБАНІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Албанії. Найбільші міста. Албанська державна символіка.

Історичні витоки та основні етапи розвитку албанської нації та державності. Албанія у складі Османської імперії. Проголошення незалежності Албанії (1912 р.) і її закріплення після Першої світової війни. Албанія у Другій світовій війні. Встановлення у Болгарії режиму “народної демократії”. Економічні і соціальні перетворення у Албанії після повалення комуністичної диктатури.

Державний устрій Республіки Албанії. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту і особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості албанської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Албанії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Албанії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Албанії і основні пріоритети зовнішньої політики. Проблема створення „Великої Албанії”. Участь Албанії у міжнародних організаціях. Вступ Албанії до НАТО (2009 р.).

Динаміка чисельності та національний склад населення Албанії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток албанської освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Албанії.

РЕСПУБЛІКА СЕРБІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Сербії. Найбільші міста. Сербська державна символіка.

Історичні витоки та основні етапи розвитку сербської нації і державності. Поразка в битві на Косовому полі 1389 р. і завоювання Сербії турками. Сербія у складі Османської імперії. Королівство сербів, хорватів і словенців (1918–1929 рр.) і його перетворення на Королівство Югославія (1929 р.). Югославія у період Другої світової війни. Встановлення комуністичного режиму під проводом Й.Броз Тіто. Сербія у складі Федеративної Народної Республіки Югославії (ФНРЮ, 1945–1963 рр.). Радянсько-югославська криза кінця 1940-х – поч. 1950-х рр. Особливості соціалістичного будівництва в Югославії. Сербія у складі Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (СФРЮ, 1963–1991 рр.). Сербія у громадянській війні на терені колишньої Югославії. Сербія у складі Союзної Республіки Югославії (СРЮ, 1991–2006 рр.) Сербія як учасник боснійської кризи і суб'єкт Дейтонських угод від 14 грудня 1995 р. Косовська криза 1999 р. і “гуманітарна інтервенція” НАТО проти Сербії. Перетворення СРЮ на Державне об'єднання Сербії і Чорногорії (2003 р.). Розпад СРЮ після виходу Чорногорії зі складу федерації (2006 р.). Проголошення незалежності Косова 2008 р.

Державний устрій Республіки Сербія. Адміністративно-територіальний поділ. Статус Автономного краю Воєводина. Політична система і політичний розвиток. Структура

парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості сербської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Сербії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Сербії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Сербія й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Сербії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Сербії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток сербської освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Українська діаспора в Сербії та її вплив на культурне життя країни. Спорт у Сербії.

РЕСПУБЛІКА ЧОРНОГОРІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Чорногорії. Найбільші міста. Чорногорська державна символіка.

Історичні витоки й основні етапи розвитку чорногорської нації та державності. Чорногорія під протекторатом Венеціанської Республіки й Османської імперії. Перетворення Чорногорії з теократії на світське князівство (1852 р.). Міжнародне визнання незалежності Чорногорії за Берлінським договором від 13 липня 1878 р. Чорногорія у складі Королівства сербів, хорватів і словенців (1918–1929 рр.) й Королівства Югославія (1929–1945 рр.). Чорногорія у період Другої світової війни. Чорногорія у складі Федеративної Народної Республіки Югославії (1945–1963 рр.) та Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (1963–1991 рр.). Чорногорія у складі Союзної Республіки Югославії (1991–2006 рр.) Перетворення СРЮ на Державне об'єднання Сербії і Чорногорії (2003 р.). Вихід Чорногорії зі складу федерації (2006 р.).

Державний устрій Чорногорії. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту і особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості чорногорської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Чорногорії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні і соціальні перетворення у Чорногорії після виходу зі складу СРЮ. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Чорногорія – екологічно найчистіша країна півдня Європи.

Геополітичне і геостратегічне розташування Чорногорії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Чорногорія й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Чорногорії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Чорногорії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток чорногорської освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Чорногорії.

РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Хорватії. Найбільші міста. Хорватська державна символіка.

Історичні витоки й основні етапи розвитку хорватської нації та державності. Хорватія у складі імперії Габсбургів. Хорватія у складі Королівства сербів, хорватів і словенців (1918–1929 рр.) й Королівства Югославія (1929–1945 рр.). Хорватія у період Другої світової війни. Авторитарний режим на чолі з поглавником А. Павеличем. Усташі. Хорватія у складі Федеративної Народної Республіки Югославії (1945–1963 рр.) та Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (1963–1990 рр.). Громадянська війна у Хорватії після виходу зі складу СФРЮ. Інтеграція Сербської Країни у Хорватську державу.

Економічні і соціальні перетворення у Хорватії після повалення комуністичної диктатури.

Державний устрій Республіки Хорватія. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості хорватської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Хорватії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Хорватії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Хорватія й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Хорватії у міжнародних організаціях. Вступ Хорватії до НАТО (2009 р.).

Динаміка чисельності та національний склад населення Хорватії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток хорватської освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення й релігійне життя. Українська діаспора в Хорватії та її вплив на культурне життя країни. Спорт у Хорватії.

РЕСПУБЛІКА СЛОВЕНІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Словенії. Найбільші міста. Словенська державна символіка.

Історичні витоки й основні етапи розвитку словенської нації та державності Словенія під владою Габсбургів. Словенія у складі Королівства сербів, хорватів і словенців (1918–1929 рр.) й Королівства Югославія (1929–1945 рр.). Словенія у період Другої світової війни. Словенія у складі Федеративної Народної Республіки Югославії (1945–1963 рр.) та Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (1963–1990 рр.). Економічні й соціальні перетворення у Словенії після її виходу зі складу СФРЮ (1990 р.).

Державний устрій Республіки Словенія. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості словенської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Словенії. Словенія – найрозвиненіша економічно держава колишньої Югославії. Господарство, його галузева і територіальна структура. Реформування економіки країни в рамках інтеграції Словенії до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Словенії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Словенія й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Словенії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Словенії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток словенської освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Словенії.

БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Боснії і Герцеговини. Найбільші міста. Державна символіка.

Історичні витоки та основні етапи розвитку боснійської нації і державності. Боснія і Герцеговина під владою Османської імперії та Австро-Угорщини. Боснія і Герцеговина у складі Королівства сербів, хорватів і словенців (1918–1929 рр.) й Королівства Югославія (1929–1945 рр.). Боснія і Герцеговина у складі Федеративної Народної Республіки Югославії (1945–1963 рр.) та Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (1963–1991 рр.). Боснійська криза. Дейтонські угоди від 14 грудня 1995 р. Економічні і соціальні перетворення у Боснії і Герцеговині після виходу зі складу СФРЮ.

Державний устрій Боснії і Герцеговини („м'яка федерація"). Суб'єкти федерації. Федерація Боснії і Герцеговини (мусульмани й хорвати) та Республіка Сербська. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Центральні керівні органи та їхні компетенції. Президія Боснії та Герцеговини. Структура парламенту й особливості формування уряду. Палата народів. Палата представників. Рада міністрів. Політичні партії та рухи. Особливості боснійської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Боснії і Герцеговини. Господарство країни, його галузева й територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації та транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне й геостратегічне розташування Боснії і Герцеговини. Боснійська зовнішньополітична стратегія та основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Боснії і Герцеговини у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Боснії і Герцеговини. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Боснії і Герцеговині.

РЕСПУБЛІКА МАКЕДОНІЯ

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Македонії. Найбільші міста. Суперечка з Грецією про використання назви „Македонія" і символіки античної Македонії. Македонська державна символіка.

Історичні витоки й основні етапи розвитку македонської нації та державності. Македонія під владою Першого і Другого Болгарського Царства, Сербського князівства й Османської імперії. Вардарська Македонія у складі Королівства Сербії. Македонія у складі Королівства сербів, хорватів і словенців (1918–1929 рр.) й Королівства Югославія (1929–1945 рр.). Македонія у період Другої світової війни. Македонія у складі Федеративної Народної Республіки Югославії (1945–1963 рр.). Македонія у складі Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (1963–1991 рр.). Економічні і соціальні перетворення у Македонії після виходу зі складу СФРЮ. Македонська криза 2001 р. та її розв'язання.

Державний устрій Республіки Македонія. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості македонської судової та правової систем.

Особливості соціально-економічного розвитку Македонії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Македонії. Зовнішньополітична стратегія Республіки Македонія й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Македонії у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Македонії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток македонської освіти, науки, культури. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Македонська православна церква і її вплив на формування македонської ідентичності. Спорт у Македонії.

РЕСПУБЛІКА КОСОВО

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Косова. Найбільші міста. Державна символіка Республіки Косово.

Історичні витоки та основні етапи формування у косовських албанців (косоварів) національної ідентичності.

Косово у складі сербських середньовічних державних утворень. Косово під владою Османської імперії й демографічні зміни в населенні краю. Косово у складі Королівства Сербії (1912–1918 рр.). Косово у складі Королівства сербів, хорватів і словенців (1918–1929 рр.) й Королівства Югославія (1929–1945 рр.). Косово у період Другої світової

війни. Косово у складі Федеративної Народної Республіки Югославії (1945–1963 рр.). Косово у складі Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (1963–1991 рр.). Косовська криза 1999 р. і “гуманітарна інтервенція” НАТО проти Сербії. Косово під протекторатом ООН (1999–2008 рр.). Проголошення незалежності краю під назвою „Республіка Косово” 17 лютого 2008 р.

Державний устрій Республіки Косово. Адміністративно-територіальний поділ. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості румунської судової та правової систем.

Економічні і соціальні перетворення у Косово після виходу зі складу Сербії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Економічні реформи. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Косова. Процес міжнародно-правового й дипломатичного визнання нової держави. Зовнішньополітична стратегія Республіки Косово й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Косова у міжнародних організаціях.

Динаміка чисельності та національний склад населення Косова. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни.

Розвиток освіти, науки, культури у Косово. Проблема збереження сербської культурної спадщини на терені краю. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт у Косово.

ТЕМА 12

КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем країн Центральної Європи.

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Польщі. Найбільші міста. Державна символіка Республіки Польща.

Історичні витoki й основні етапи розвитку польської нації та державності. Польське королівство у Середньовіччі. Річ Посполита. Поділи Речі Посполитої. Відновлення польської державності. Радянсько-польська війна 1920 р. Санаційні режими у Польщі у міжвоєнний період. Становище української меншини у Польщі між двома світовими війнами. Польща під час Другої світової війни. Встановлення у Польщі режиму “народної демократії”. Еволюція комуністичної диктатури у Польщі в 1950–1980-і рр. „Бігусовий соціалізм” Е.Герека. Діяльність дисидентських й антикомуністичних груп та рухів у Польщі у 1950–1980-і рр. Перша в історії комуністичних країн Центрально-Східної Європи масова незалежна профспілка „Солідарність” – інституційний дах для антикомуністичної опозиції. Наради „круглого столу” й мирний перехід Польщі до демократії (1989 р.).

Державний устрій Республіки Польща. Адміністративно-територіальний поділ Польщі. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Сенат. Сейм. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості судової системи і права Республіки Польща.

Особливості соціально-економічного розвитку Польщі. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Ринкове реформування польської економіки у 1980–1990-і рр. “Шокова терапія” і приватизація. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Польщі до ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне й геостратегічне розташування Польщі. Зовнішньополітична стратегія Республіки Польща та основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Польщі у міжнародних організаціях. Особливості політики Польщі в НАТО та ЄС.

Динаміка чисельності й національний склад населення Польщі. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми. Українська меншина в Польщі та її вплив на політичне й культурне життя країни.

Розвиток освіти, науки, культури в Польщі. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Вплив католицької церкви на політичне життя країни. Спорт у Польщі.

ЧЕШЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і сировинні ресурси Чехії. Найбільші міста. Державна символіка Чеської Республіки.

Історичні витоки та основні етапи розвитку чеської нації і державності. Великоморавське та Празьке князівства. Чеські землі у складі Священної Римської імперії германської нації та імперії Габсбургів. Проголошення незалежності Чехословаччини 28 жовтня 1918 р. Чехословацька держава у період між двома світовими війнами. Чехословаччина під час Другої світової війни. Встановлення режиму “народної демократії”. “Празька весна” та її придушення (1968 р.). Діяльність дисидентських й антикомуністичних груп та рухів у Чехословаччині у 1970–1980-і рр. “Оксамитова революція” (листопад 1989 р.) й розпад чехословацької федерації (1 січня 1993 р.).

Державний устрій Чеської Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Чехії. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості судової системи та права Чеської Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Чехії. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Ринкове реформування чеської економіки у 1990-і рр. “Шокова терапія” і приватизація. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Чехії до ЄС. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Чехії. Зовнішньополітична стратегія Чеської Республіки й основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Чехії у міжнародних організаціях. Особливості політики Чехії в НАТО та ЄС.

Динаміка чисельності й національний склад населення Чехії. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни.

Розвиток освіти, науки, культури в Чехії. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Міграційні процеси і міграційні проблеми. Українська діаспора в Чехії та її вплив на культурне життя країни. Спорт у Чехії.

СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови й сировинні ресурси Словаччини. Найбільші міста. Державна символіка Словацької Республіки.

Історичні витоки та основні етапи розвитку словацької нації і державності. Словаччина у складі Угорського королівства й імперії Габсбургів. Словаччина у складі Чехословацької держави у період між двома світовими війнами. Словаччина у Другій світовій війні. Перша Словацька Республіка. Словацьке національне повстання 1944 р. „Закон про федералізацію” й виокремлення у складі Чехословаччини Словацької Соціалістичної Республіки (1 січня 1969 р.). Розпад Чехословаччини (1 січня 1993 р.) й набуття Словаччиною основних атрибутів державного суверенітету. Процеси демократизації у політичному житті Словаччини у 1990-і рр.

Державний устрій Словацької Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Словаччини. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії та рухи. Особливості судової системи і права Словацької Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Словаччини. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Словаччини до ЄС. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Словаччини. Зовнішньополітична стратегія Словацької Республіки і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь у міжнародних організаціях. Особливості політики Словаччини в НАТО та ЄС.

Динаміка чисельності й національний склад населення Словаччини. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни.

Розвиток освіти, науки, культури в Словаччині. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Міграційні процеси і міграційні проблеми. Українська меншина в Словаччині та її вплив на культурне життя країни. Спорт у Словаччині.

УГОРСЬКА РЕСПУБЛІКА

Географічне розташування, природно-кліматичні умови й сировинні ресурси Угорщини. Найбільші міста. Державна символіка Угорської Республіки.

Історичні витоки та основні етапи розвитку угорської нації і державності. Терени Угорщини у період Стародавнього світу і раннього Середньовіччя. Переселення угорців у долину Дунаю (896 р.), перехід до осілого способу життя й прийняття християнства (973 р.). Створення угорського королівства (1000 р). Угорське королівство під владою Османської імперії та імперії Габсбургів. Революція 1848 р. в Угорщині. Перетворення імперії Габсбургів на дуалістичну монархію Австро-Угорщину (28 липня 1867 р.). Революційні події в Угорщині після розпаду Австро-Угорщини. Тріанонський мирний договір з державами Антанти й втрата значної частини етнічних угорських теренів (4 червня 1920 р.). Диктаторський режим М.Н.Горті. Угорщина у Другій світовій війні. Встановлення в Угорщині режиму “народної демократії”. Народне антикомуністичне повстання (1956 р.). „Гуляшевий сціалізм” Я.Кадара. Мирний перехід країни до демократії.

Державний устрій Угорської Республіки. Адміністративно-територіальний поділ Угорщини. Політична система і політичний розвиток. Структура парламенту й особливості формування уряду. Роль президента у політичній системі. Політичні партії і рухи. Особливості судової системи і права Угорської Республіки.

Особливості соціально-економічного розвитку Угорщини. Господарство країни, його галузева і територіальна структура. Ринкове реформування угорської економіки у 1980–1990-і рр. “Шокова терапія” і приватизація. Реформування господарства країни в рамках інтеграції Угорщини до ЄС. Зовнішньоекономічні зв’язки. Телекомунікації і транспорт. Екологічні проблеми.

Геополітичне і геостратегічне розташування Угорщини. Зовнішньополітична стратегія Угорської Республіки і основні пріоритети зовнішньої політики. Участь Угорщини у міжнародних організаціях. Особливості політики Угорщини в НАТО й ЄС.

Динаміка чисельності та національний склад населення Угорщини. Статеві-вікова структура населення. Структура зайнятості населення країни. Міграційні процеси і міграційні проблеми.

Розвиток освіти, науки, культури в Угорщині. Етноконфесійний склад населення та релігійне життя. Спорт в Угорщині.

ЧАСТИНА 3.

КРАЇНИ АЗІЇ, АФРИКИ, АВСТРАЛІЯ Й ОКЕАНІЯ

ТЕМА 13

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНУ

Огляд джерел і літератури. Особливості географічного розташування та Природно-кліматичні умови Азії, Африки, Австралії та країн Океанії.

Схід як осередок і джерело світової цивілізації («річкові цивілізації» Нілу, Тигру, Євфрату, Інду, Гангу, Меконгу, Хуанхе). Великі географічні відкриття й колоніальні загарбання європейських держав. Східні цивілізації за доби переходу від аграрного до індустріального суспільства. Азійський спосіб виробництва. Населення та основні мови регіону. Релігійний чинник у розвитку країн Сходу, характеристика основних релігій та суспільно-політичних вчень. Модернізація на Сході: спільні тенденції, регіональні особливості й перспективи розвитку процесу.

ТЕМА 14

КРАЇНИ СХІДНОЇ АЗІЇ

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем країн Східної Азії.

КИТАЙ

Заселення території Китаю, зародження китайської цивілізації. Походження назв «Китай» та «Чайна».

Конфуціанське вчення та його вплив на суспільно-політичний, економічний та культурний розвиток Китаю. Роль легізму, даосизму та буддизму. Концепція «Піднебесної» та китаєцентризм. Особливості й основні етапи формування китайської цивілізації, її основні досягнення у духовній, науковій та матеріальній сферах. Китайські імператорські династії, асиміляція зовнішніх впливів.

Колонізація Китаю європейськими державами та Японією у XIX ст. – на початку XX ст. Синхайська революція 1911 р. та громадянська війна у Китаї 1911-1949 рр. Сунь Ятсен та його «три народні принципи». Створення та діяльність партії «Гоміньдан», боротьба з комуністами. Особливості внутрішньо- та зовнішньополітичного курсу Чан Кайші. Китай напередодні та під час Другої світової війни.

Утворення Китайської народної республіки та Китайської республіки 1949 р. Мао Цзедун і особливості маоїзму. Політика «Великого стрибка» (1958-1960 рр.) та «Культурної революції» (1966-1976 рр.).

Політика чотирьох модернізацій Ден Сяопіна (1978-1989 рр.). Досягнення та труднощі процесу побудови «соціалізму з китайським обличчям».

Продовження реформ за третього-п'ятого покоління китайських лідерів. Зростання ролі Китаю у світовій політиці. Перспективи утвердження КНР в якості наддержави.

Символіка Китаю історична та сучасна. Державний устрій та політична система КНР. Роль та статус Комуністичної партії Китаю та специфіка процесу ухвалення кадрових, внутрішньо- та зовнішньополітичних рішень в КНР. Адміністративний устрій КНР, національно-територіальні автономії. Проблема Тибету. Статус спеціальних адміністративних районів Аоминь і Сянган. Проблема Тайваню.

Геополітичне становище, природно-кліматичні умови, мінерально-сировинні ресурси та регіональні відмінності Китаю. Етнічний склад Китаю, особливості китайської мови. Мови етнічних меншин. Менталітет та світогляд китайців. Китайська діаспора в країнах Південно-Східної Азії. Демографічна ситуація у КНР, політика «одна сім'я – одна дитина».

Структура економіки та особливості економічного розвитку КНР. Проблеми подолання експортоорієнтованості, регіональних і соціальних диспропорцій.

Традиційна культура і архітектура Китаю. Основні туристичні центри КНР.

ЯПОНІЯ ТА КРАЇНИ КОРЕЙСЬКОГО ПІВОСТРОВА

Заселення Японських островів: айни та люди Ямато. Зародження японської нації і державності. Вплив синтоїзму і тенноїзму, конфуціанства і буддизму на суспільно-політичний розвиток Японії. Японія у добу Середньовіччя та Нового Часу: співвідношення імператорської та військової влади. Сьогунат та роль самураїв. Династії сьогунів Мінамото, Асікага і Токугава. Проникнення європейців та самоїзоляція Японії.

Ліквідація сьогунату та самурайства. Реформи Мейдзі (1866-1912 рр.) та зовнішньополітичне відкриття Японії. Створення фінансово-промислових груп «дзайбацу». Конституція 1889 р. і утвердження абсолютної монархії. Російсько-японська війна 1904-1905 рр. та експансія Японії у Китаї і Кореї. Перетворення Японії на провідну державу Східної Азії.

Японія у Другій світовій війні: особливості японського милітаризму та територіальна експансія Японії у Південно-Східній Азії.

Післявоєнне демократичне реформування та демілітаризація Японії. Побудова правової держави і суспільства загального добробуту. «Японське економічне диво».

Символіка Японії. Державний устрій та політична система Японії. Роль імператора, особливості формування парламенту та функціонування виконавчої гілки влади. Специфіка партійної системи у 1950-80-х рр. та на сучасному етапі. Зовнішня політика Японії, відносини з США, КНР та країнами Корейського півострова. «Економічна дипломатія» Японії.

Географічне розташування, природно-кліматичні умови та ресурси Японських островів, значення основних географічних назв. Сейсмічна активність та її вплив на розвиток Японії.

Особливості економічного розвитку Японії на сучасному етапі, проблема подолання економічної стагнації.

Демографічна ситуація у Японії, шляхи подолання демографічної кризи. Становище айнів. Особливості японської мови. Менталітет японців.

Японська культура, особливості японської релігійної та цивільної архітектури, японський дизайн інтер'єрів, мистецтво оригамі та екібани. Поезія і образотворче мистецтво Японії. Японська кухня. Імператорські палаці у м. Токіо та м. Кіото. Храмові комплекси м. Ніко.

Походження корейської нації. Перші державні утворення на Корейському півострові. Династії Корьо (935-1392 рр.) та Чосон (1392-1897 рр.), особливості державного управління та зовнішньої політики. Поступова колонізація Кореї Японією. Територія Корейського півострова у Другій світовій війні.

Звільнення Кореї від японських військ, повоєнне врегулювання корейського питання. Корейська війна 1950-1953 рр. та її наслідки.

Утворення Корейської Народно-Демократичної Республіки. Ідеологія «чучхе» та її практичне втілення у КНДР. Династія Кім: особливості внутрішньої та зовнішньої політики. Специфіка політичної системи КНДР. Ядерна програма КНДР та відносини країни з провідними акторами у регіоні Східної Азії.

Розбудова політико-правової системи Республіки Корея, проблема авторитаризму та демократизації суспільно-політичного життя. Автократичні режими Лі Син Мана (1948-1960 рр.), Пак Чон Хі (1963-1979 рр.), ЧонДуХвана (1980-1988 рр.). Реконструкція господарства та випереджаюча модернізація економіки, «індустріалізація через експорт». Політика Республіки Корея щодо КНДР. Перспективи об'єднання двох країн.

Символіка держав Корейського півострова. Політична система, адміністративно-територіальний поділ та основні політичні сили Республіки Корея.

Географічне розташування, природно-кліматичні умови і ресурси Корейського півострова. Демографічна та конфесійна ситуація у КНДР та Республіці Корея. Корейська діаспора у країнах СНД. Менталітет корейців, особливості корейської мови.

Корейська архітектура та образотворче мистецтво. Історичні та природні пам'ятки на території держав Корейського півострова.

ТЕМА 15

КРАЇНИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем країн континентальної Південно-Східної Азії.

КРАЇНИ КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ (ІНДОКИТАЮ)

Заселення півострова Індокитай австро-азійськими, індо-арійськими та монголоїдними племенами. Формування в'єтнамського, кхмерського, лаоського, тайського та бірманського етносів.

Основні етапи державотворення в країнах регіону, вплив індуїзму, буддизму та конфуціанства. Система «мандали». Держава Дайв'ет (1054-1400 рр., 1428-1804 рр.), кхмерська імперія Камбуджадеша (802-1431 рр.), Королівство Сіам (1238-1932 рр.), держава Паган у М'янмі (849-1287 рр.).

Особливості колонізації Індокитаю європейцями. Країни регіону у складі Британської імперії та Індокитайського Союзу (XIX-XX ст.). Особливості розвитку Сіаму (Таїланду) як незалежної держави. Реформи принца ДамронгаРатчанубаба (1880-1932 рр.).

Захоплення Індокитаю японцями під час Другої світової війни. Особливості японської адміністрації.

Здобуття державної незалежності країнами Індокитаю після Другої світової війни. Перша (1945-1954 рр.) та друга (1955-1975 рр.) Індокитайські війни, особливості міжнародних відносин у регіоні.

Об'єднання В'єтнаму 1975 р. та курс на побудову соціалістичного суспільства. Політика «оновлення» і ринкове реформування у В'єтнамі. Політична система СРВ.

«Кхмерський буддистський соціалізм» та політика нейтралітету короля Нородома Сианука у Камбоджі. Падіння монархії та встановлення режиму «червоних кхмерів» (1975-79 рр.). В'єтнамсько-камбоджійська війна 1977-1989 рр. Припинення в'єтнамської окупації Камбоджі та встановлення парламентської монархії в країні (1992 р.). Труднощі процесу національного примирення та відновлення господарства країни. Проблема розмінування територій у Камбоджі та Лаосі.

Особливості соціально-політичного розвитку Лаоської Народно-Демократичної Республіки та Республіки Союзу М'янми (Бірма).

Сіамська революція 1932 р. та встановлення конституційної монархії у Королівстві Таїланд. Військові режими проблеми демократизації суспільно-політичного життя у 1950-1980-х. Реформи Таксина Чінавата (2001-2006 рр.). Проблема міжпартійних та міжрелігійних відносин. Політична система Королівства Таїланд.

Символіка країн Індокитаю та основні географічні назви. Географічне розташування, природно-кліматичні умови і мінерально-сировинні багатства півострова Індокитай. Ріка Меконг та озеро Тонлесап.

Етнічний і конфесійний склад населення та мовна картина Індокитаю. Культура народів регіону, традиційні ремесла та спосіб життя; особливості буддистської релігійної архітектури. Основні історичні пам'ятки Індокитаю: Ангкор-Ват (Камбоджа); Великий Королівський Палац в Бангкоку, Сукхотай та Аюттайя (Таїланд); Хуе (В'єтнам); Паган (М'янма); Луанг-Прабанг (Лаос). Локальні культури водних поселень: культури озер Інле (М'янма) та Тонлесап (Камбоджа); канали Бангкока та провінції Самутпракарн (Таїланд), дельта Меконга (В'єтнам).

КРАЇНИ ОСТРІВНОЇ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Заселення Малайського та Філіппінського архіпелагів австралоїдними та австронезійськими племенами (V-IV тис. до н.е.). Ранньофеодальні держави на території Індонезії. Культурно-історична еволюція регіону за доби Середньовіччя: вплив індуїстської та ісламської цивілізацій. Середньовічні держави Шривіджайя (VI-XIV ст.) та Маджапахіт (1293-1520 рр.), Малаккський (1400-1511 рр.) та Джохорський султанати (1511 р. – XIX ст.).

Колонізація Південно-Східної Азії Португалією, Голландією, Іспанією та Великобританією (XVI-XIX ст.), особливості управління колоніальними територіями. Поява та оформлення китайської та індійської (тамільської) етнічних меншин; взаємовідносини із місцевим населенням. Національно-визвольні повстання в регіоні. Окупація Філіппін військами США, Філіппіно-американська війна (1899-1902 (1913) рр.). Японська окупація регіону в часи Другої світової війни, розгортання національно-визвольного руху.

Проголошення незалежності Індонезії (1945 р.). Індонезійсько-нідерландські війни («Війна за незалежність») (1945-1950 рр.); утворення Республіки Індонезія (1950 р.). Принципи «панча сіла» Ахмеда Сукарно. Періоди «ліберальної» та «керованої демократії» (1950-1965 рр.). «Новий порядок» президента Мухаммеда Сухарто (1965-1998 рр.), особливості політичних і економічних реформ. Особливості зовнішньої політики Індонезії часів Сухарто, окупація Східного Тимору (1975 р.). Внутрішньополітичний розвиток Індонезії після повалення режиму Сухарто. Проголошення незалежності Східного Тимору (1999 р.).

Специфіка сучасної політичної системи, державного та адміністративно-територіального устрою Індонезії.

Проголошення незалежності Республіки Філіппіни (1946 р.). Взаємовідносини між Філіппінами та США, боротьба з комуністичним партизанським рухом. Диктаторський режим Фернандо Маркоса (1972-1986 рр.), політичні, соціально-економічні та культурні реформи в рамках курсу на побудову «нового суспільства». Проблеми демократизації політичної системи Філіппін на сучасному етапі; клановість у філіппінській політиці.

Малайський Союз (1946-1948 рр.) та Малайська Федерація (1948-1963 рр.): від колонії до незалежної держави. Від'єднання Сінгапуру (1965 р.).

Формування компромісної суспільно-політичної системи та концепція Рукуннегара. Проблема подолання міжетнічних та міжрелігійних протиріч. Реформи Махатіра Мохамеда

(1980-2003 рр.) та чинники перетворення Малайзії на економічно розвинену державу. Особливості виборної монархії в Малайзії, специфіка партійної системи.

Формування сучасної політичної системи Сінгапуру. Реформи Лі Куан Ю (1965-1990 рр.) та передумови «сінгапурського економічного дива».

Утворення та діяльність Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) (1967 р.).

Символіка країн острівної Південно-Східної Азії; значення основних географічних назв. Географічне положення, природно-кліматичні умови та ресурсний потенціал острівних країн Південно-Східної Азії. Вплив мусонів. Сейсмічна та вулканічна активність в регіоні. Ендемічний природний світ острова Борнео/ Калімантану.

Етно-конфесійні особливості та демографічна ситуація у Південно-Східній Азії. Мовна характеристика регіону, особливості малайсько-індонезійської мови. Культура та традиції народів регіону; основні історичні пам'ятки. Малайзія: мистецтво батіку та виробів з олова; культури племен штату Саравак. Індонезія: індуїстська культура о. Балі; комплекс Боробудур (Джокьякарта); тваринний світ о. Комодо. Філіппіни: рисові тераси Банауе та Шоколадні пагорби о. Бохоля.

ТЕМА 16

КРАЇНИ ПІВДЕННОЇ АЗІЇ

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем країн Південної Азії.

Стародавні цивілізації Індогангської рівнини. Заселення Індостану аріями, Ведійська цивілізація та формування індуїстської релігійно-філософської системи (XIV-V ст. до н.е.). Зародження буддизму. Імперії Маур'їв (317-180 рр. до н.е.) і Гуптів (IV-VI ст.); індуїзм та буддизм як державні релігії. Проникнення ісламу до Індостану. Делійський султанат (1206-1527 рр.) та Імперія Великих Моголів (1526-1857 рр.).

Колонізація Індостану Великобританією (1757-1857 рр.), особливості колоніального управління. Розгортання національно-визвольного руху в Індії кін. XIX – поч. XX ст. Сипайське повстання 1857 р. Утворення Індійського національного конгресу (1885 р.). Мохандас (Махатма) Ганді та концепція ненасильницького спротиву. Утворення Мусульманської ліги (1906 р.), Мухаммад Алі Джинна. Проблема міжрелігійних відносин.

Проголошення незалежності Республіки Індії та створення Ісламської Республіки Пакистан (1947 р.). Проблема кашмірського і сикхського сепаратизму. Індо-пакистанські війни 1947 р., 1965 р. та 1971 р. Утворення Республіки Бангладеш (1971 р.). Відносини між Індією та Пакистаном на сучасному етапі, проблема тероризму та гонки озброєнь у Південній Азії. Ядерні програми Індії та Пакистану.

Консолідація політичної системи Індії в умовах розділеного суспільства. Конституція 1950 р. та система органів державного управління Республіки Індія, специфіка виборчої системи. Особливості індійського федералізму. Партійна система Індії. Індійський національний конгрес. Соціалістичні реформи Джавахарлала Неру (1947 – 1964 рр.) та Індіри Ганді (1966-1977 рр.; 1980-1984 рр.). Ліберальні реформи Раджива Ганді (1984-1989 рр.) та НарасимхаРао (1991-1996 рр.). АталБіхаріВаджапай (1998-2004 рр.) та посилення індуїстського радикалізму. Сучасна політична та економічна ситуація в Індії. Проблема боротьби з бідністю, розбудова інфраструктури.

Проблема демократизації та боротьби з ісламським радикалізмом у Пакистані. Диктаторські режими М. Айюб Хана (1958-1969 рр.) та М. Зія-уль-Хака (1978-1988 рр.). Реформи Беназір Бхутто (1993-1996 рр.). Режим ПервезаМушаррафа (1999-2008 рр.) та роль Пакистану у стабілізації на Середньому Сході. Вбивство Б. Бхутто та політичний розвиток Пакистану після зречення від влади П. Мушарраффа. Політична система Пакистану, основні державні інституції та політичні партії. Особливості федералізму; проблема контролю над Зоною племен.

Заселення Шрі-Ланки веддськими, дравідійськими та індоарійськими племенами. Проникнення буддизму. Середньовічні сингальські королівства на території Шрі-Ланки (III-XIII ст.). Колонізація Шрі-Ланки португальцями, голландцями та британцями (XVI-XIX ст.). Проголошення незалежності Домініону Цейлон (1948 р.). Ліквідація домініону та проголошення Шрі-Ланки 1972 р. Громадянська війна 1983-2009 рр., проблема

загальнонаціонального примирення. Політична система Шрі-Ланки, трансформація «вестмінстерської системи» у президентську республіку.

Заселення території Афганістану індоарійськими племенами (XVII ст. до н.е.). Виникнення та розповсюдження зороастризму. Афганістан під владою Ахеменідів (VI-IV ст. до н.е.), імперії Олександра Македонського (IV ст. до н.е.), держави Селевкідів (IV-III ст. до н.е.), Греко-Бактрійського (III-II ст. до н.е.) та Кушанського (I-V ст. н.е.) царств. Поширення буддизму. Афганістан у складі держав Ефталтів і Сасанідів (V-VI ст.). Арабське вторгнення (VII-VIII ст.) та поширення ісламу. Афганістан у складі держав Саманідів (IX-X ст.), Газневідів (X-XII ст.) та Гурідів (XII-XIII ст.), імперій Тимуридів (XIV ст.) та Сефевідів (XVI ст.). Утворення афганських ханств, Дурранійська держава (1747-1823 рр.). Емірат Афганістан (1823-1929 рр.). Англо-афганські війни (1838-1842рр.; 1878-1880 рр.; 1919 рр.).

Формування території та етнічного складу сучасного Афганістану. Утворення незалежного Королівства Афганістан (1929 р.). Відносини Афганістану з СРСР та Великою Британією. Республіка Афганістан (1973-1978 рр.). Революція 1978 р. та вторгнення СРСР у Афганістан (1979-1989 рр.). Громадянська війна у Афганістані, режим руху «Галібан» (1996-2001 рр.). Внутрішньополітична ситуація в Афганістані після вторгнення західних держав, проблема тероризму та наркоторгівлі.

Особливості геополітичного розташування та природних ресурсів півострова Індостан. Гірські системи Гімалаїв, Гіндукушу й Каракоруму та їхній вплив на природно-кліматичні умови регіону. Великі ріки Індостану.

Символіка країн Південної Азії; значення основних географічних назв. Етнічна та мовна характеристика Індостану. Особливості мови хінді-урду; санскрит. Характеристика індійських релігій (індуїзму, сикхізму, джайнізму та буддизму) та їх вплив на світогляд індійців. Проблема кастового поділу суспільства. Вегетаріанство та принцип ахімси. Йога.

Культура Індостану: мистецтво індійської музики та танцю; весільні традиції; індійський кінематограф; індійська кухня; мистецтво обробки каменю; кашмірські тканини; чайні плантації Ассаму та Шрі-Ланки.

Основні історичні пам'ятки регіону: Індія: Тадж-Махал і форт Агри; форти штату Раджастхан; Гати м. Варанасі; сикхський Золотий Храм у м. Амрітсар; джайністські храми м. Ранакпур; комплекс Кхаджурахо; усипальниці могольських імператорів, ісламські та індуїстські святині м. Делі; обсерваторія ДжантарМантар у м. Джайпур; «місто-привид» Фатехпур-Сікрі; храмові комплекси штату Таміл-Над; пам'ятники Хампі штату Карнатака, індуїстські святині м. Рішикеш та м. Хардівар. Пакистан: імператорська фортеця та сади Шалімара у м. Лахор; руїни м. Мохенджо-Даро та м. Такшашила; Шрі-Ланка: буддійські ступи м. Анурадхапура; печерні храми м. Дамбулла та Алувіхара.

ТЕМА 17 **КРАЇНИ ЗАХІДНОЇ АЗІЇ**

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем країн Західної Азії.

ТУРЕЧЧИНА ТА ІРАН

Заселення Малої Азії та Іранського нагір'я індоєвропейськими племенами. Античні держави на території Туреччини та Ірану. Хеттська держава (1800-1180 рр. до н.е.), держава Урарту (IX-VI ст. до н.е.); Фригійське (1200-700 рр. до н.е.) та Лідійське (1200-546 рр. до н.е.) царства; Мілет (1050-334 рр. до н.е.), Імперія Ахеменідів (550-330 рр. до н.е.); імперія Олександра Великого (336-323 рр. до н.е.); Понтійське царство (302-64 рр. до н.е.); Пергам (283-133 рр. до н.е.); імперія Селевкідів (312-64 рр. до н.е.); Греко-Бактрійське царство (250-125 рр. до н.е.), Парфія (250 рр. до н.е. – 227 р. н.е.), Велика Вірменія (I ст. до н.е.), імперія Сасанідів (226-651 рр.). Зороастризм – державна релігія стародавнього Ірану. Боротьба за Арабським халіфатом, проникнення ісламу в регіон.

Візантійська імперія (395-1453 рр.), особливості системи управління та зовнішньої політики. Завоювання Малої Азії тюрками, створення Османської імперії (1299-1922 рр.). Хрестові походи. Внутрішня та зовнішня політика Османської імперії, територіальна експансія. Османська армія, яничари та мамлюки. Внутрішня криза Османської імперії у

XVIII-XIX ст., проникнення європейських держав. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. Балканські війни 1912-1913 рр. Проблема геноциду вірменів 1915 р. Спроби реформування Османської імперії. Конституція 1876 р.

Молодотурецький рух 1889-1920 рр. Мустафа Кемаль. Поразка Османської імперії у Першій світовій війні та її розпад. Проголошення Турецької республіки (1923 р.). Політичні, економічні, соціальні та культурні реформи Ататюрка та принципи «шести стріл».

Туреччина під час Другої світової війни. Проблеми демократичного розвитку Туреччини в умовах формування багатопартійної системи та лібералізації в 1950-1980-х рр. Проблема обмеження релігійного радикалізму. Роль військових у політичному житті Туреччини. Концепція «керованої демократії». Економічні реформи ТургутаОзала (1983-1993 рр.) та ТаїпаРеджепаЕрдогана (з 2003 р.). «Турецьке економічне диво».

Державний та адміністративно-територіальний устрій Турецької республіки, основні політичні сили. Конституційна реформа 2007 р. та європеїзація політичної системи. Туреччини. Зовнішня політика Туреччини, проблема Кіпру. Зростання ролі Туреччини у регіоні Близького Сходу, Центральної Азії та Причорномор'я. Взаємовідносини з ЄС. Курдська проблема.

Іран (Персія) під владою арабів, сельджуків, монголів та тимуридів (642-1499 рр.). Шіїтська Новоперська держава у Ірані. Імперія Сефевидів (1500-1736 рр.). Династії Афшаридів (1736-1750 рр.) та Зендів (1750-1794 рр.). Персія за правління династії Каджарів (1796-1925 рр.). Послаблення Персії у XIX – поч. XX ст., спроби внутрішнього реформування. Революційні та контрреволюційні події у Персії 1905-1911 р.

Правління Рези-Шаха Пехлеві у Персії у 1925-1941 рр. Політичні та економічні реформи 1925-1935 рр. Іран у Другій світовій війні. «Біла революція» МохаммедаРези Пехлеві у Ірані 1960-1970 рр.: суть та причини поразки. Зростання ісламського радикалізму. Ісламська революція 1979 р. Проголошення Ісламської республіки Іран. Аятолла Хомейні.

Сучасна політична система Ірану. Принцип «веляят-е-факіх». Політичні та релігійні інститути. Специфіка виборчої системи. «Ортодокси», «помірковані» й «реформісти» в політичному керівництві Ісламської Республіки Іран. Іран та світове співтовариство: ядерна програма Ірану, ісламський радикалізм, санкції проти Ірану та їх вплив на політичне і економічне життя країни; проблема ролі Ірану у суннітсько-шіїтському протистоянні.

Символіка Ірану та Туреччини; значення основних географічних назв. Географічне розташування, природно-кліматичні умови та мінерально-сировинні ресурси півострова Мала Азія та Іранського нагір'я. Демографічна, етнічна та мовна специфіка Ірану та Туреччини. Особливості тюркських та іранських мов. Релігійно-конфесійна ситуація у регіоні. Суфії та дервіші.

Культура Туреччини та Ірану. Османський стиль у архітектурі; турецька музика; танці дервішів, турецька кухня. Перська література: Фірдоусі, Хафіз, Сааді, Рудакі, Омар Хайям, казки «Тисячі і однієї ночі». Перський архітектурний стиль та його вплив на архітектуру Середньої Азії, Близького Сходу, Північної Індії та Європи; перський мініатюрний живопис; мистецтво перського килима. Основні історичні пам'ятки Ірану та Туреччини. Іран: руїни м. Персеполіс та Пасаргади (провінція Фарс), площа Імама (Ісфаган), комплекс Дур-Унташ (пров. Хузестан), садово-паркова архітектура м. Шираз, середньовічне пустельне місто Йезд, глиняна фортеця Бам. Туреччина: мечеті Айя-Софія, Блакитна, Сулейманіє та усипальниця Роксолани, палац Топ-Капи і критий базар у м. Стамбул; рештки давньогрецьких міст Смірни, Мілету, Ефеса, Трої, Сіде, Пергама. Природні пам'ятки Кападокія та Паммукале.

КРАЇНИ АРАБСЬКОГО СХОДУ (МАШРИКУ) ТА ІЗРАЇЛЬ

Заселення східного Середземномор'я, цивілізації Нилу та Месопотамії. Стародавні держави: Стародавній Єгипет (3150-332 рр. до н.е.), Аккадська держава (2316-2137 рр. до н.е.), Фінікія (1200-539 рр. до н.е.), Вавилон (1894-331 рр. до н.е.), царство Куш (1070-350 рр. до н.е.). Зародження арабського та єврейського етносів. Давньоізраїльське царство (1030-928 рр. до н.е.) та Іудея (928-586 рр. до н.е.), стародавній Єрусалим. Античний Близький Схід у складі Перської імперії, імперії Олександра Великого, Великої Вірменії, Парфянської держави та Римської імперії. Зародження єврейської проблеми. Поява та розповсюдження

християнства. Середньовічний Арабський Схід під владою Візантійської імперії, Сельджуцького султанату та Сефевідського Ірану.

Поява і поширення ісламу, утворення Арабського Халіфату (630-1258 рр.), арабські завоювання. Монгольське нашествя. Підкорення Арабського Сходу Османською Імперією (XVI-XVII ст.). Правління мамлюків у Єгипті (1250-1517 рр.). Експансія європейських держав на Близький Схід (XVIII-XIX ст.), протекторат Великобританії над еміратами Перської затоки. Будівництво Суецького каналу (1869 р.).

Мандатна система управління арабськими та єврейськими територіями після розпаду Османської імперії. Утворення арабських держав: емірат Трансїорданія (1921 р.), Королівство Ірак (1921 р.), Королівство Єгипет (1922 р.), Королівство Саудівська Аравія (1932 р.) Проголошення незалежності Лівану (1943 р.) і Сирії (1946 р.). Створення Ліги арабських держав (1945 р.).

Єврейська еміграція до Палестини, проблема визначення статусу Палестини та створення єврейської держави. Сіоністський рух. Проголошення Держави Ізраїль (1948 р.). Арабо-ізраїльські війни (1948-1982 рр.). Кемп-девідські угоди 1978 р. Ясир Арафат та Організація Визволення Палестини (ОВП). Відносини у трикутнику Ізраїль-Сирія-Ліван. Проблема близькосхідного врегулювання на сучасному етапі.

Демократизація в регіоні Арабського Сходу у 1950-х рр., ідеологія «арабського соціалізму» та панарабізму. Революція «вільних офіцерів» у Єгипті 1952 р. Гамаль Абд-ель-Насер (1956-1970 рр.). Створення та розпад Об'єднаної Арабської Республіки (1958-1971 рр.). Військовий переворот у Іраку (1958 р.), прихід до влади Саддама Хусейна. Перевороти у Сирії (1961-1966 р.), династія Асадів. Проблема консолідації суспільства та формування демократичної політичної системи у Ліванській республіці та Хашимітському Королівстві Йорданія.

Утворення Республіки Судан (1956 р.), проголошення незалежності Бахрейну (1971 р.), Катару (1971 р.), Оману (1971 р.), створення Об'єднаних Арабських Еміратів (1971 р.) та Єменської республіки (1990 р.), проголошення Республіки Південний Судан (2011 р.). Ірано-іракська війна (1980-1988 рр.), вторгнення Іраку до Кувейту (1990-1991 рр.). Повалення режиму Саддама Хусейна (2003 р.) та проблема єдності Іраку.

«Нафтові» монархії Аравійського півострова, особливості політичної та економічної систем. Поступова лібералізація політичних режимів в країнах Перської Затоки у 1990-2010-х рр. Революційні події 2010-2013 рр. у Єгипті та Сирії. Проблема посилення ісламського радикалізму.

Особливості державного устрою та політичної системи Держави Ізраїль. Основні політичні сили.

Геополітичне становище Арабського Сходу та Ізраїлю. Природні ресурси та їх вплив на соціально-економічний розвиток регіону. Проблема доступу до водних ресурсів та сільськогосподарських угідь. Демографічна ситуація в країнах Арабського Сходу, проблеми подолання бідності та соціально-економічних диспропорцій.

Мовно-етнічна картина регіону. Осіле арабське населення та бедуїни. Особливості арабського менталітету. Арабська мова та її діалекти. Історичні складові єврейської нації; сефарди та ашкеназі; ефіопські євреї. Єврейська діаспора у світі. Проблема інтеграції репатріантів у Ізраїлі. Єврейський менталітет та світогляд. Співвідношення іврити та ідишу. Особливості утворення єврейських та арабських прізвищ.

Релігійна картина Близького Сходу. Іудаїзм, його основні положення, традиції та обряди. Основні положення і традиції ісламської релігії, сунітське та шіїтське трактування ісламу, концепція халіфату. Копти та коптське відгалуження християнства у Єгипті.

Культура Близького Сходу. Мистецтво арабської орнаменталістики та каліграфії; арабська (ісламська) архітектура; арабська музика. Єврейська література, єврейський гумор, єврейська кухня. Основні історичні пам'ятки Близького Сходу. Єгипет: піраміди у м. Гіза, Долина Царів у м. Луксор; Йорданія: комплекс Петра; Сирія: Старе місто у Дамаску, цитадель Алеппо, руїни Пальміри; Ірак: руїни Вавилону; палаци і мечеті Багдада; Саудівська Аравія: ісламські святині Мекки та Медіни; Оман: фортеці м. Бахла та м. Нізва; Ізраїль: Стіна

Плачу, Хмар Гроба Господнього, Мечеть Аль-Акса у м. Єрусалим, храми м. Назарет та Віфлеєм.

ТЕМА 18

КРАЇНИ ПІВНІЧНОЇ АФРИКИ

Особливості історичного розвитку, культури й політичних систем країн Північної Африки.

Географічні особливості Північної Африки. Сахара та її вплив на клімат та умови життя у Північній Африці. Гірська система Атлас. Проблема доступу до водних ресурсів. Природні ресурси регіону та їх роль в економіці країн Північної Африки. Особливості економічного розвитку держав Північної Африки, спеціалізація їх народногосподарських комплексів. Проблема безробіття та соціальної нерівності. Торговельно-економічні зв'язки України з державами регіону.

Заселення Північної Африки. Стародавні держави на території Магрибу: Тріполіс (VII-II ст. до н.е.), Карфаген (814-146 рр. до н.е.), Нумідія (202-46 рр. до н.е.), римська провінція Африка (146 р. до н.е. – V ст. н.е.), Держава Вандалів та Аланів (439-534 рр.). Магриб під владою Візантійської імперії, Арабського халіфату та Держави Альморавідів (1050-1147 рр.). Підкорення Північної Африки Османською імперією (1529-1574 рр.). Марокко під владою берберських (XI-XIV) та арабських династій (XVI-XXI ст.) Колонізація регіону Францією та Іспанією у XIX ст. Італійсько-турецька війна 1911-1912 рр., захоплення Лівії Італією. Рифська республіка (1921-1925 рр.). Північна Африка у Другій світовій війні.

Проголошення незалежності Об'єднаного Лівійського Королівства (1951 р.). Війна за незалежність Алжиру (1949-1962 рр.); Утворення Алжирської Народно-Демократичної республіки (1962 р.). Ахмед бен Белла. Проголошення незалежності Тунісу (1957 р.); відновлення незалежності Марокко (1955-1957 рр.). Проблема Західної Сахари.

Військовий переворот 1969 р. у Лівії. Муаммар Каддафі, «Зелена Книга» та концепція джамахирії. Створення Великої Соціалістичної Народно-Лівійської Арабської Джамахирії. Особливості політичної системи.

Проблема побудови демократичного суспільства та врегулювання проблеми ісламського радикалізму в Алжирі та Тунісі. Громадянська війна у Алжирі (1991-2002 рр.).

Авторитарні режими в країнах Північної Африки: причини поразки. «Арабська весна» 2011 р. Перспективи трансформації політичної системи в Тунісі, Лівії та Алжирі. Зростання ролі помірних та радикальних ісламських політичних організацій. Політичні та соціальні реформи у Марокко 2011 р.

Географічні межі, специфіка рельєфу, природно-кліматичних умов та природні ресурси регіону. Населення й культурно-історичні традиції Магрибу. Взаємовідносини арабів та берберів. Особливості берберської культури та мавританського стилю в архітектурі та мистецтві. Історичні пам'ятки Магрибу. Лівія: античні місто Лептіс-Магна та Птоломея; Туніс: руїни Карфагена; Марокко: ксари у Айт-Бен-Хадду; медіна міст Марракеш та Фес; історичне місто Мекнес; Алжир: фортеця Аль-Кала, античні міста Джемила, Типаса та Тимгад.

ТЕМА 19

КРАЇНИ ТРОПІЧНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АФРИКИ

Визначення меж субрегіону. Синонімія назви субрегіону (Субсахарська Африка, Африка на південь від Сахари, Чорна Африка). Три країнознавчих регіони Тропічної та Південної Африки: Західна й Центральна Африка (23 держави, від Республіки Кабо-Верде й Республіки Сенегал до Центральноафриканської Республіки (ЦАР) й Демократичної Республіки Конго (ДРК)); Східна Африка (9 держав, від Держави Еритрея до Об'єднаної Республіки Танзанія) і Південна Африка (14 держав, від Республіки Ангола до Республіки Сейшельські Острови й Південноафриканської Республіки (ПАР)). Поняття «Сахелю», «Африканського Рогу», «Регіону Великих Африканських озер».

Особливості рельєфу та природно-кліматичних умов субрегіону. Мінерально-сировинні та водні ресурси Тропічної та Південної Африки. Проблема розподілу вод найбільшої африканської ріки Нілу в міждержавних відносинах країн субрегіону.

Держави субрегіону в міжнародному розподілі праці. Характеристика держав субрегіону за макроекономічними показниками та згідно Індексу розвитку людського потенціалу. Причини соціально-економічної відсталості більшості держав Тропічної та Південної Африки.

Антропогенез людини. Східна Африка: від мису Доброї Надії до Червоного моря – колыска людства. Демографічна ситуація та особливості розміщення населення в субрегіоні. Етнічна, мовна та конфесійна мапа Тропічної та Південної Африки.

Стародавні держави на території Тропічної та Південної Африки: царство Аксум, держави Гана, Малі й Сонгай. Міста-держави Кано, Каціне, Гобіру, Замфаре, Могадішо, Момбаса, Кілава тощо.

Колонізація Африки європейцями. Берлінська конференція 1885 року. «Гонитва за Африку». Колоніальні володіння Великобританії, Франції, Португалії, Бельгії, Італії, Іспанії, Німеччини (до 1919 року). Лівія, Ефіопія – єдині незалежні держави в Африці на початку ХХ ст..

Причини та хід деколонізації. «Рік Африки». Особливості надання незалежності колоніям Францією та Великобританією.

Особливості постколоніального розвитку бельгійській колонії Конго (Леопольдвіль).

Деколонізація португальських колоній (Ангола, Гвінея-Бісау, о-ви Зеленого Мису й Сан-Томе та Принсіпі, Мозамбік). Громадянські війни в Народній Республіці Ангола та Народній Республіці Мозамбік. Республіка Намібія – остання деколонізована країна Африки.

Політичний та соціально-економічний розвиток держав субрегіону після деколонізації. Перетворення Тропічної та Південної Африки на «палаючий континент». Встановлення однопартійних, військово-диктаторських режимів в країнах субрегіону. Правління Менгісту Хайле Маріама в Ефіопії, Мобуту Сесе Секо в Заїрі, Дади Уме Іді Аміна в Уганді, Жан-Беделя Бокасси в ЦАР.

Етнічні конфлікти в субрегіоні. Проголошення сепаратистської республіки Біафра в Федеративній Республіці Нігерія. Геноцид в Руанді 1994 року. Режим апартеїду та його подолання в ПАР.

Демократизація політичних систем країн субрегіону в 1990-х рр. Проблеми та складнощі демократичного транзиту.

Проголошення та міжнародно-правове визнання Республіки Південний Судан в 2011 р.

Інтеграційні процеси в субрегіоні Тропічної та Південної Африки. Створення та діяльність Організації Африканської Єдності (ОАЄ) в 1963 р. Африканський союз як правонаступник ОАЄ. Спільний ринок країн Східної та Південної Африки (КОМЕСА), Економічне співтовариство країн Західної Африки (ЕКОВАС), Економічне співтовариство країн Центральної Африки (ЕККАС) та інші.

ТЕМА 20

АВСТРАЛІЯ ТА КРАЇНИ ОКЕАНІЇ

Геополітичне розміщення Союзу Австралії. Політична мапа та особливості розміщення країн Океанії. Особливості рельєфу та природно-кліматичні умови Австралії. Рослинний та тваринний світ держав регіону. Мінерально-сировинні ресурси країн регіону.

Відкриття та колонізація Австралії європейцями. Походження назви материка-країни. Колонізація британцями Нової Зеландії. Договір Вайтангі.

Етнічний склад населення регіону. Аборигени Австралії та маорі Нової Зеландії. Надання аборигенам громадянських прав в Австралії.

Соціально-економічний розвиток держав регіону. Їх спеціалізація в міжнародному розподілі праці. Нова Зеландія як перша держава загального добробуту. Запровадження виборчого права для жінок 1893 р. та пенсійного забезпечення у 1912 р.

Державний лад та адміністративно-територіальний устрій Союзу Австралії та Нової Зеландії.

Особливості зовнішньої політики Австралії. Форум тихоокеанських островів. Договір про створення без'ядерної зони у південній частині Тихого океану (договір Раротонга) 1985 р.

ЧАСТИНА 4. КРАЇНИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТЕМА 21

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА ЯК КРАЇНОЗНАВЧИЙ РЕГІОН

Загальна характеристика регіону. Походження назви Латинська Америка. Особливості рельєфу Латинської Америки. Природні ресурси. Клімат у країнах регіону. Латиноамериканські річки та озера. Флора та фауна. Екологічні проблеми Латинської Америки.

Історичне минуле країн Латинської Америки. Формування сучасних націй Латинської Америки. Демографічний склад населення країн різних регіонів. Основні регіональні мови. Вікова структура населення. Особливості заселення Латинської Америки. Великі мегаполіси. Релігії у регіоні.

Особливості економічного розвитку. Місце країн регіону у світовій економіці. Латиноамериканські країни - експортери нафти. Монокультурний характер економіки латиноамериканських країн. Регіональні інтеграційні організації КАРІКОМ, МЕРКОСУР і Співдружність андських держав. Причини та наслідки створення УНАСУР.

ТЕМА 22

МЕКСИКА Й КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АМЕРИКИ

Країнознавча характеристика регіону. Особливості економічної системи Мексики і країн Центральної Америки.

Цивілізації ольмеків, ацтеків і майя. Захоплення іспанцями островів Карибського моря. Віце-королівство Нова Іспанія. Причини появи антиколоніального руху. Виникнення держав у Центральній Америці. Анексія США північних мексиканських територій. Панамська криза і політика «Великого кийка». Еволюція міжнародно-правового статусу Панамського каналу.

Політичний розвиток Мексики. Криза Інституційно-Револьюційної партії (ІРП). Угода про створення Зони вільної торгівлі Північної Америки. Поява руху сапатистів. Війна проти наркокартелів. Повернення до влади Інституційно-Револьюційної партії.

Створення руху сандіністів у Нікарагуа та Фронту Національного визволення імені Фарабундо Марті у Сальвадорі. Громадянські війни у Центральній Америці та їх врегулювання. Повернення до влади сандіністів і реформи Данієля Ортеги. Американська інтервенція до Панами в 1989 р. Референдум щодо розширення Панамського каналу та його регіональні наслідки. Проблема вуличної злочинності у країнах Центральної Америки.

ТЕМА 23

КРАЇНИ КАРИБЬСЬКОГО БАСЕЙНУ

Країнознавча характеристика регіону. Великі та Малі Антильські острови. Особливості економічної системи країн Карибського басейну.

Походження назви Гаїті. Становлення плантаційної економіки на острові у французьку колоніальну добу. Перша «чорна» республіка Латинської Америки. Війна за незалежність територій на сході Еспаньоли. Режим родини Дювальє і причини його занепаду. Демократизація політичного життя у роки правління Жана-Бертрана Арістіда та Рене Превалю. Землетрус 2010 р. і його регіональні наслідки. Державно-політичний устрій Гаїті. Втручання США у гаїтянські політичні процеси. Участь країн Лівой вісі у відбудові Гаїті. Перемога на президентських виборах Мішеля Мартеллі.

Походження назви Ямайка. Історія колонізації острова. Проголошення незалежності Ямайки від Великобританії. Ямайський економічний розвиток. Державно-політичний устрій Ямайки. Участь країни в інтеграційних процесах у регіоні Карибського басейну.

Походження назви Куба. Куба як іспанська колонія. Встановлення американського протекторату над Кубою. Міжнародно-правовий статус бази у Гуантанамо. Економічний розвиток Куби у роки правління Фіделя Кастро. Карибська криза 1962 р. Кубинсько-радянські відносини. Поступова ринкова модернізація країни після завершення холодної війни. Особливості політичного устрою Куби. Проблема пошуку політичного наступника родинною Кастро. Країни Лівіої вісі у кубинській зовнішній політиці.

ТЕМА 24

ЛА-ПЛАТСЬКІ КРАЇНИ

Країнознавча характеристика регіону. Особливості економічної системи країн узбережжя Ла-Платської затоки.

Походження назви Бразилія. Індіанські племена Амазонії. Бразилія у період від португальського завоювання до проголошення «Старої» республіки. Ера диктатури Жетіліу Варгаса. Жуселіну Кубічек і будівництво міста Бразилія. Епоха військових диктатур 60-80 рр. ХХ ст. Бразильське економічне диво. Демократизація політичного життя Бразилії. Неоліберальні перетворення Фернанду Кардозу. Зовнішня та внутрішня політика Лули да Сілви. Ділма Руссефф – перша жінка-президент в історії Бразилії. Особливості федеративного устрою Бразилії. Еволюція відносин Бразилії та США. Бразилія в організації МЕРКОСУР.

Походження назви Аргентина. Особливості колонізації Аргентини іспанцями. Віцекоролівство Ла-Плата та його розпад. Епоха гаучо. Економічний розвиток Аргентини протягом 1860-1945 рр. Аргентина часів правління Хуана Домінго Перона. Феномен перонізму. Період «Брудної війни». Фолклендський конфлікт і демократизація політичного життя. Неоліберальні реформи Карлоса Менема. Дефолт 2003 р. Аргентина у роки правління родини Кіршнер. Особливості федеративного устрою Аргентини. «Третя позиція» у міжнародних справах у роки правління Хуана Домінго Перона. Німецькі військові злочинці у Аргентині. Регіональні наслідки Фолклендської війни. Примирення Аргентини та Бразилії як чинник створення організації МЕРКОСУР. Аргентинсько-іранські відносини.

Походження назви Уругвай. Іспанська колоніальна імперія на уругвайській території. Боротьба Уругваю за незалежність від Бразилії та Аргентини. Поява політичних партій «Бланко» та «Колорадо». Військова диктатура на території Уругваю. Прихід до влади лівих сил. Особливості уругвайського державного устрою. Уругвай як осередок політичного життя Південної Америки. Уругвайсько-аргентинський прикордонний конфлікт.

Походження назви Парагвай. Роль монахів-езуїтів у освоєнні колонії. Війна 1865-1860 рр. з Бразилією, Аргентиною та Уругваєм. Прикордонний конфлікт із Болівією 1932-1935 рр. Режим Альфредо Стресснера. Демократизація політичного життя Парагваю. Причини та наслідки виключення Парагваю з лав організації МЕРКОСУР.

ТЕМА 25

АНДСЬКІ КРАЇНИ

Країнознавча характеристика регіону. Особливості економічної системи андських країн.

Походження назви Венесуела. Еволюція статусу Венесуели в іспанській колоніальній імперії. Епоха каудильйо. Режим Хуана Вісенте Гомеса. Модернізація економіки під час правління Ромуло Бетанкура та Карлоса Переса. Нафтовий чинник у політичному житті Венесуели. Режим Уго Чавеса та його інтеграційні починання. «Боліваріанський» курс Ніколаса Мадуро. Особливості політичного устрою Боліваріанської республіки Венесуели. «Венесуельські вимоги». Венесуела та ОПЕК. Конфронтація з режимом Фіделя Кастро. Ліворадикальний зовнішньополітичний курс Уго Чавеса. «Петрокарібе».

Походження назви Колумбія. Давні цивілізації на території Колумбії. Створення конфедерації Велика Колумбія та причини її розпаду. Поява Ліберальної та Консервативної партій Колумбії. «Війна 1000 днів» та «Ера насилля». Революційні збройні сили Колумбії. Проблема наркотрафіку. «План Колумбія». Громадянська війна у роки правління Альваро Урібе. Куба як посередник між урядом та ліворадикальними партизанами. Політична система

Колумбії. Еволюція відносин Колумбії та США. Співпраця сторін у боротьбі з контрабандою наркотиків. Взаємини Колумбії з країнами Лівой вісі.

Походження назви Чилі. Заселення Чилі племенами чинчоро та мапуче. Іспанське завоювання Чилі (1535 - 1541 рр.). Визвольна війна 1810 р. Територіальна консолідація Чилі з кінця XVI століття до 1882 р. Територіальні проблеми у відносинах із Аргентиною. Втрата Патагонії. Зростання економічної залежності Чилі від США після Першої світової війни. Прихід до влади Сальвадора Альєнде та його соціалістичні перетворення. Державний переворот Августо Піночета 11 вересня 1973 р. Операція «Кондор» та її регіональні наслідки. Питання відповідальності за військові злочини на сучасному етапі. Особливості правління лівоцентристських коаліцій Патрісію Ейлвіна, Едуардо Фрея-молодшого, Рікардо Лагоса та Мішель Бачелет. Повернення до влади правих сил та продовження курсу на неоліберальні реформи. Основні риси політичної системи Чилі. «Економічна» дипломатія Чилі. Територіальне питання у чилійсько-болівійських відносинах.

Походження назви Перу. Заселення Перу племенами моче та чавін. Цивілізація інків, її культурні та військові здобутки. Віце-королівство Перу та його розпад. Епоха гуано. Ліворадикальний режим генерала Хуана Веласко Альварадо. Маоїстські рухи на території Перу. Правління Альберто Фухіморі. Алехандро Толедо – перший індіанський президент в історії Перу. Неоліберальні реформи Алана Гарсії Переса. Політичний режим Оланти Хумали. Проблема національного примирення на сучасному етапі. Особливості політичного устрою Перу. Перу в континентальних війнах XIX-XX ст. Еволюція перуансько-чилійських відносин. Міждержавні взаємини Перу та США.

Походження назви Болівія. Державні утворення племен кечуа та аймара. Болівія під владою інків. «Верхнє Перу» і розвиток міста Потосі. Прикордонні конфлікти як чинник політичного життя Болівії. Революція 1952 р. та її наслідки. Віктор Пас Естенсоро – багаторазовий президент Болівії. Реалізація програми «Союз заради прогресу» на теренах Болівії. Антинаркотична співпраця Болівії та США. Природний газ як чинник політичного життя Болівії. Епоха правління Ево Моралеса. Сепаратизм у східних департаментах Болівії. Державний устрій Болівії. Еволюція болівійсько-чилійських відносин. Співпраця Болівії з іншими країнами Лівой вісі.

Походження назви Еквадор. Еквадор у колоніальну добу. Нафтовий чинник у політичному житті Еквадору. Режим Рафаеля Корреа. Політичний устрій країни. Політика Еквадору в організації ОПЕК. Антинаркотична співпраця Еквадору та США. Еквадорсько-колумбійський конфлікт та його наслідки. Особливості врегулювання еквадорсько-перуанського прикордонного протистояння.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Країнознавство: підручник /В.І.Головченко, М.С.Дорошко, П.М.Ігнат'єв та ін.; за ред. В.П.Крижанівського, В.І.Головченка.- К.: ВПЦ "Київський університет", 2009.- 590 с.

Країнознавство: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. / В.П. Крижанівський, М.С.Дорошко, В.І.Головченко та ін.; за ред. М.С. Дорошка. – К.: «Знання», 2012. – 439 с.

Країнознавство. Країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. / М.С.Дорошко, Р.А.Кривонос, В.П.Крижанівський, Н.Ф.Сербіна. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.

Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. / М.С.Дорошко, Р.А.Кривонос, В.П.Крижанівський, Н.Ф.Сербіна. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 312 с.

Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД і Балтії: Навч. посіб. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. - 308 с.

Головченко В.І., Кравчук О.А. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: Навчальний посібник. – К.: ЗАТ "Нічлава", 2006.- 336 с.

Ігнат'єв П.М. Країнознавство. Країни Азії: Навчальний посібник. – Вид.2.- Чернівці: Книги XXI, 2006.- 424 с.

Масляк П.О. Країнознавство: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 292 с.

Яценко Б.П., Бабарицька В.К. Країнознавство: основи теорії.- К.: Либідь, 2009.- 312 с.

Мальська М.П., Антонюк Н.В., Занько Ю.С., Ганич Н.М. Країнознавство: теорія та практика: Підр.- К.: Центр учбової літератури, 2012.- 528 с.

Додаткова:

Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 286 с.

Основи етнодержавознавства. Підручник / За ред. Ю.І.Римаренка. – К.: Либідь, 1997. – 656 с.

Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: навчальний посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів. – К.: „АртЕк”, 1999. – 504 с.

Історія світової культури. Культурні регіони. – К.: Либідь, 1997.

Економіка зарубіжних країн. – К.: Либідь, 1998.

Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С.Головатий. – К.: Укр. Правн. Фондація; Вид-во “Право”, 1996. – 544 с.

Гайдуков Л.Ф. та ін. Всесвітня історія: Посібник / Л.Ф.Гайдуков, В.В. Копійка, В.Ю.Крушинський. – К.: Либідь, 2001. – 256 с.

Дорошко М.С. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: Навчально-методичний комплекс. – К.: ІМВ, 2008. – 248 с.

Дорошко М.С. Проблеми національної та глобальної безпеки країн СНД: Навчально-методичний комплекс. – К.: ІМВ, 2009. – 216 с.

Життя етносу: соціокультурні нариси: Навчальний посібник / Б.Попов, В.І.Ігнатов, М.Степко та ін.– К.: Либідь, 1997. – 240 с.

Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – К.: ФДА, ЛТД, 2001. – 224с.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн / Навч. посібник. – Вид. 3-тє, доп. – К.: Атіка, 2001. – 624 с.

Нельга О.В. Теорія етносу. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Київ: Тандем, 1997. – 368 с.

Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. – К.: Стилос – ПЦ “Фоліант”, 2003. – 256 с.

- Прибиткова І.М. Основи демографії: Посібник для студентів гуманітарних і суспільних факультетів вищих навчальних закладів. – К.: АртЕк, 1995.– 256 с.
- Кривонос Р.А. Інтеграційні процеси у Європі та Північній Америці: Навчальні матеріали з курсу „Країнознавство Європи та Північної Америки”. – К.: ІМВ, 2007. – 44 с.
- Сербіна Н.Ф., Кривонос Р.А. Малі країни Європи: Навчальні матеріали з курсу „Країнознавство Європи та Північної Америки”. – К.: ІМВ, 2007. – 75 с.
- Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. – К.: Основи, 2000. – 1464 с.
- Дербишайр Д., Дербишайр Я. Политические системы мира: В 2 т. – Т.1 / Пер. с англ. – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2004. – 512 с.
- Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ століття). Курс лекцій: Навч. посібник / В.І.Яровий, П.М.Рудяков, В.П.Шумило та ін. – К.: Либідь, 2001. – 632 с.
- Орлова Т.В. Сучасна політична історія країн світу: навч. посібн.- К.: Знання, 2013.- 677 с.
- Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і становлення: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Видав. Дім „Ін Юре”, 2001. – 448 с.
- Країнознавство: Навч. пос / Ред. Надтонка Г.М., Наулко В.І. – К.: КСУ, 2004. – Ч. 1. – 140 с.; Ч.2. – 152 с.
- Крип'якевич І. Всесвітня історія: У 3 кн. – К.: Либідь, 1995. – К. 1. – 464 с.; Ч. 2. – 424 с.; Ч.3. – 288 с.
- Лісничий В.В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: Навч. посібник. – 2-ге вид., виправ. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 336 с.
- Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. – Вид. 3-тє, доп. – К.: Атіка, 2001. – 624 с.
- Мироненко Н.С. Страноведение: Теория и методы: Уч. пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 268 с.
- Мишин А.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. – 8-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрид. Дом „Юстицинформ”, 2001. – 488 с.
- Основи етнодержавознавства. Підручник / За ред. Ю.І.Римаренка. – К.: Либідь, 1997. – 656 с.
- Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, стереотип. / Відп. ред. та авт. вст. слова С.Кримський. – К.: Либідь, 1999. – 360 с.
- Тищенко К.М. Мови Європи / Календар на 2001 р. – Львів: Кальварія, 2001. – 28 с.
- Черниловский З.М. Всеобщая история государства и права. – М.: Юристь, 2002. – 576 с.

Чиркин В.Е. Конституционное право заруб. стран: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2002. – 622 с.

Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны / Под ред. д-ра геогр. наук, проф. С.Б.Лаврова, канд. геогр. наук, доц. Н.В.Каледина. – М.: Гардарики, 2002. – 928 с.

Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. – К.: Либідь, 2001. – 416 с.

Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи: 40–90-і рр. ХХ століття: Курс лекцій: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1997. – 269 с.

Ігнат'єв П.М. Країни Азії: особливості культури та побуту. – Чернівці, 2011.

Козицький А.М. Новітня історія країн Азії та Африки. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів. – Львів: „Афіша”, 2004.

Арапова Е.Я. Восточная Азия: в поисках интеграции // Азия и Африка сегодня. – 2011. – №10.

Баранов С.А. Сикхський сепаратизм: досвід незалежної Індії // Політика і час. – 1997. – № 5-6.

Боровик В. Японія після свого „дива” // Політика і час. – 2004. – № 4.

Валах С.І. Ашкенази та сефарди: етнокультурна спільність єврейського народу // Людина і світ. – 2001. – № 10.

Васильєв Л.С. История Востока: Учеб. по спец. “История”. – М.: Высш. шк., 1994.

Головченко В.І. Китайська дипломатія: традиційні засади й сучасність // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 53, ч. II. – К.: ІМВ, 2005.

Головченко В.І. Мінливе обличчя сучасної китайської дипломатії // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. Вип. 31-32. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2005.

Горобець І.В. Індія та Пакистан на межі ХХІ століття: компаративний аналіз особливостей сучасного внутрішньополітичного становища // Людина і політика. – 2000. – № 5.

Горобець І.В.: Горобець І.В., Мартинов А.Ю. Іранський вузол глобальних протиріч// Зовнішні справи. – 2011. – №2.

Грищенко Т. В'єтнамський шлях суспільної модернізації // Людина і політика. – 1999. – № 5.

Горицька Г.В. «Арабська весна» в Єгипті: погляд із середини // Зовнішні справи. – 2012. – №5.

Гура В.К. Арабський світ: політичний іслам і суспільство // Нова політика. – 2001. – № 1.

Гусаков В.В. Ізраїльсько-єгипетський та ізраїльсько-палестинський досвід врегулювання близькосхідного конфлікту. (Історія та перспективи) // Людина і політика. – 2003. – № 1.

Дріс Камілі. Розвиток громадянського суспільства в королівстві Марокко // Людина і політика. – 2003. – № 5.

Ігнат'єв П.М. Арійська спадщина у добу модернізації // Політика і час. – 2004. – № 6.

Ігнат'єв П.М. Пакистан: країна конфліктів у пошуках стабільності // Політика і час. – 2004. – № 7-8.

Ігнат'єв П.М. Бангладеш: заручниця ворожого довкілля // Політика і час. – 2005. – № 5.

Ігнат'єв П.М. Індія і монархії Перської затоки: взаємодоповнюваність інтересів // Зовнішні справи. – 2011. – №3.

Ігнат'єв П.М. Індія на шляху до лідерства в Південній Азії. – Чернівці: Книги – XXI століття, 2006.

Ігнат'єв П.М. Шрі-Ланка: Країнознавчий портрет. – Чернівці: Книги – XXI століття, 2009.

Ігнат'єв П.М. Сінгапур: з третього світу до першого // Політика і час. – 2002. – № 6.

Ігнат'єв П.М. “Балканізація” не загрожує. Індонезія: складний шлях до демократизації і федералізму // Політика і час. – 2002. – № 10.

Ігнат'єв П.М. На порозі “епохи Азії”. Між Японією й КНР: АСЕАН у добу глобалізації // Політика і час. – 2003. – № 2.

Ігнат'єв П.М. Такий він, „острів стабільності”. Таїланд: консервативна монархія рятує країну // Політика і час. – 2004. – № 1.

Ігнат'єв П.М., Черкас Б. А. Азіатські велетні у боротьбі за вплив на країни Африки // Зовнішні справи. – 2012. – №2.

Ігнат'єв П.М. „Слон” і „дракон” в азіатській грі. Індо-китайські відносини на тлі свігових політичних процесів // Політика і час. – 2006. – № 6.

Ксьондзик Н.М. Який іслам і для якої нації? Пакистан: проблеми і суперечності політичного розвитку // Політика і час. – 2003. – № 2.

Ксьондзик Н. З батьківщиною, але без держави. Курдське питання на межі тисячоліть // Політика і час. – 2002. – № 3.

Кушніренко В.О. Шаріатська концепція реформування державної системи в ісламських країнах // Людина і політика. – 2003. – № 2.

Лагутов Ю.Е. Суспільні трансформації в країнах Північної Африки: причини і тенденції // Зовнішні справи. – 2011. – №4.

Лозовицький О.С. Сучасний Схід: демократичний ренесанс чи геополітичний перерозподіл? // Зовнішні справи. – 2011. – № 2.

Лоссовський І.Є. Еволюція безпекових концептів у субрегіоні Південно-Східної Азії: малайзійський акцент // Зовнішні справи. – 2011. – №10, №11-12.

- Мохамед Жарраф. Етапи модернізації політичної системи Марокко // Людина і політика. – 2002. – № 5.
- Нагорний С.С. Особливості конституцій країн Арабського Сходу: їх зміст, сутність і види // Зовнішні справи. – 2012. – №7.
- Нечитайло О. Різні, але разом. До 30-ї річниці утворення Асоціації країн Південно-Східної Азії // Політика і час. – 1998. – № 5.
- Павленко Р. Реформи по-корейські: уроки для України // Людина і політика. – 1999. – № 4.
- Поп Ю.І. Нова історія країн Азії та Африки (XVI-початок XX століття). – Київ: Академія, 2012.
- Пророченко Н.О. Сила ісламських традицій. Політичні традиції й демократизація у державах Аравійського півострова // Політика і час. – 2003. – № 8.
- Рябінін Є.В. Сучасні проблеми та перспективи АСЕАН // Зовнішні справи. – 2011. – №3.
- Швед Ю. В. Деякі особливості сучасних процесів економічної інтеграції у Східноазійському регіоні/ Ю. В. Швед // Економічний часопис - XXI. – 2011. – № 1-2.
- Шевчук О.В. Проблема врегулювання міжнародного статусу Тайваню // Нова політика. – 2002. – № 1.
- Шергін С. О. Ще одне “диво”? В’єтнам: політика “оновлення” і трансрегіональне співробітництво // Політика і час. – 1998. – № 8.
- Латинская Америка: Энциклопедический справочник, т. 1-2 / [Гл. ред. В.В.Вольский]. – М., 1979-1982.
- Марчук Н.Н., Ларин Е.А., История и культура Латинской Америки (от доколумбовых цивилизаций до 1918 года). – М., 2005.
- Страны и народы: Науч.-попул. геогр.-этногр. изд. в 20-ти томах. Америка. Южная Америка/ Редкол. отв. ред. В.В.Вольский, Я. Машбиц и др. – М., 1981.
- Головченко В.І. „Ліва вісь” Латинської Америки в контексті цивілізаційного вибору України // Зовнішні справи. – 2009. – № 1 - 2.
- Ігнат'єв П.М., Черкас Б.А. Федеративна Республіка Бразилія: форсуєчи Атлантику під стягом африканського братерства//Зовнішні справи. – 2012. – №6. – С. 24 – 29.
- Рукомеда Р., Сєвекіна О. Бразилія: під фінансовим пресингом // Політика і час. – 2003. – № 1.
- Свинарчук Є. Г. Андська спільнота змінює орієнтири // Політика і час. – 2001. – № 8.
- Свинарчук Є. Г. Після політичного „відкриття”. Щодо відносин України з країнами – членами Андського співтовариства націй (АСН) // Політика і час. – 2002. – № 6.
- Кириченко В.П. Парламент – він і за Атлантикою парламент. Досвід облаштування і діяльності вищої гілки влади в країнах Латинської Америки і Карибського басейну // Віче. – 2002. – № 10.

Довідкова література та збірки документів:

Афанасьєв О.Є. Політико-географічний простір сучасного світу: Довідник. – К.: Шкільний світ, 2010. – 128 с.

Будз М.Д., Постоловський Р.М., Троян С.С. Короткий довідник з комплексного країнознавства. – К.: НМЦВО, 2000. – 120 с.

Все про світ: Країни. Прапори. Герби: Енцикл. довід. / Відп. за вип. М.Ілляш. – К.: Школа, 2001. – 622 с.

Географический энциклопедический словарь. Географические названия / Гл. ред. А.Ф.Трешников. – М.: СЭ, 1989. – 592 с.

Дахно І.І. Країни світу: Енциклопедичний довідник. – К.: МАПА, 2004. – 608 с.

XX век: Краткая историческая энциклопедия: Явления века. Страны. Люди: В 2 т. – Т. 1: Явления века. Россия, СССР, СНГ. Страны Запада. Восточная Европа. – М.: Наука, 2001. – 478 с.

XX век: Краткая историческая энциклопедия: В 2 т. – Т.2: Люди века. – М.: Наука, 2002. – 510 с.

Європейський Союз: економіка, політика, право : енциклопедичний словник / редкол.: В.В.Копійка (голова), О.І.Шнирков (заст. голови), В.І.Муравйов та ін.. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 368 с.

Кіндер Г., Хільгеман В. Всесвітня історія: dtv-Atlas / Пер. з нім.; Наук. ред. пер.: А.Г.Слюсаренко, О.Ф.Іванов. – К.: Знання-Прес, 2001. – 631 с.

Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2003. – 352 с.

Політична енциклопедія / Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст.. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 808 с.

Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Отв. ред. д.ю.н. А.Я.Сухарев. – М.: Издательство „НОРМА”, 2001. – 840 с.

Сиротенко Н.Г., Менделеев В.А. Малая энциклопедия стран. – М.: ООО „Издательство АСТ”; Харьков: ООО „Форсинг”, 2001. – 720 с.

Страны мира. Информац.-аналитический справочник ЦРУ. – Екатеринбург: У-Фактория, 2001. – 672 с.

Страны мира: Справочник. 2006 / Под общ. ред. С.В.Лаврова. – М.: Республика, 2006. – 592 с.

УСЕ Універсальний словник-енциклопедія / Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М.Попович. – К.: „Ірина”, 1999. – VII + 1551 с.

Юрківський В.М. Країни світу: Довідник. – К.: Либідь, 1999. – 368 с.

Будз М.Д., Постоловський Р.М., Троян С.С. Короткий довідник з комплексного країнознавства. – К.: НМЦВО, 2000. – 120 с.

Троян С.С., Будз М.Д. Термінологічний словник із методики країнознавчих досліджень. – Рівне: РІС КСУ, 2001. – 97 с.

Ресурси Internet:

www.rada.gov.ua - інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів України

www.un.org - сайт ООН

www.unesco.org - сайт ЮНЕСКО

www.cia.org - сайт ЦРУ США

www.europa.eu.com - сайт Європейського Союзу (ЄС)

www.isi.gov.uk - матеріали ЄС і Ради Європи (РЄ)

www.casianalyst.org – сайт Центру аналізу подій в Центральній Азії та Закавказзі Університету імені Джона Хопкінса

www.intl-crisis-group.org – сайт Міжнародної групи аналізу конфліктів

www.ca-c.org – сайт Центру політичних та соціальних студій Центральної Азії та Закавказзя

www.meria.idc.il/journal – сайт Інтернет – видання Мерія, матеріали якого присвячені країнам Близького Сходу, Центральної Азії та Закавказзя

www.washingtonpost.com - Інтернет - видання впливової газети Вашингтон-Пост з секціями, присвяченими країнам СНД

Центр Україно-Африканських досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://cuar.in.ua/cuar/main.htm>

Інформаційний портал про Африку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://africana.ru/>

The new Brazil and the changing hemisphere//Americas quarterly. – 2011. – Spring. Режим доступу до сайту: <http://www.americasquarterly.org/node/2416>.

Never before seen in Brazil//Rev.Bras.Polit.In. – 2010. – Volume 53. – Number 2. – Режим доступу до сайту: <http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v53n2/09.pdf>

<http://www.geonames.de/cous.html> – інформаційно-пошукова система, пристосована для пошуку інформації про країни світу.

<http://www.cia.org/> – веб-сайт ЦРУ США, містить довідник з країн світу та довідник про глав держав, склад урядів, а також керівників парламентських органів держав світу.

<http://www.mfa.gov.ua/> – веб-сайт Міністерства закордонних справ України, містить інформацію про посольства, консульства, постійні представництва та місії України за кордоном, держави, які визнали Україну та з якими наша держава підтримує дипломатичні стосунки.

<http://svit.ukrinform.ua/> – Країни світу – сайт, присвячений країнам світу на веб-порталі Українського національного інформаційного агентства (Укрінформ).

<http://tourlib.net/lib.htm> – Все о туризме. Туристическая библиотека – веб-сайт з туристичного країнознавства.